

Обучение по предприемачество:

РЪКОВОДСТВО за специалисти по подготовка на учители

Обучение по предприемачество:

РЪКОВОДСТВО За специалисти по подготовка на учители

Тази публикация се финансира от Рамковата програма за конкурентоспособност и иновации, която има за цел да поощрява конкурентоспособността на европейските предприятия.

Публикувано от:

Отдел „Предприемачество и социална икономика“
Генерална дирекция „Предприятия и промишленост“
Европейска комисия
1049 Брюксел
Entr-entrepreneurship@ec.europa.eu

ПРАВНА ЗАБЕЛЕЖКА

Европейската комисия или лицата, действащи от нейно име, не носят отговорност за ползването на информацията в настоящата публикация, нито за възможни грешки въпреки внимателното ѝ изготвяне и проверка.
Настоящата публикация не отразява непременно гледната точка или позицията на Европейската комисия.

Илюстрация на корицата © Colorscurves | Dreamstime.com
Снимки © Dreamstime.com, Istockphoto.com

ISBN 978-92-79-30905-2
doi:10.2769/50629

© Европейски съюз, 2014 г.

Възпроизвеждането е разрешено при посочване на източника, освен ако не е посочено друго.

За ползването/възпроизвеждането на материали на трети страни, защитени от авторско право и упоменати като такива, е необходимо разрешение от притежателя/притежателите на авторското право.

Обучение по предприемачество: Ръководство за специалисти по подготовка на учители.

Настоящото ръководство е изготвено през 2013 г. за Европейската комисия, ГД „Предприятия и промишленост“.

Резюме:

През 2012 г. ГД „Предприятия и промишленост“ и ГД „Образование и култура“ организираха две международни събития, насочени към подготовката на учителите за обучение по предприемачество. Събитията се проведоха през май 2012 г. (в Дъблин, Ирландия) и през септември 2012 г. (в Бърдо, Словения). Те имаха за цел да съберат специалисти в подготовката и обучението на учителите по предприемачество, за да представят добри практики, да обменят идеи и да опознаят опита на другите.

В двете събития взеха участие близо 170 представители от над 30 страни — държави членки на ЕС, присъединяващи се държави и държави партньори. Експертите представиха рамки и насоки, а професионалистите от училища, организации за педагогическа подготовка, НПО и обучаващи организации разказаха за своите методи, програми и проекти. На семинари и в работни групи бяха разгледани и обсъдени новаторски идеи. Застъпени бяха широк кръг области и мерки за включване на обучението по предприемачество в подготовката на учителите.

Настоящото ръководство има за цел да представи на по-широка аудитория избрани вдъхновяващи примери от практиката, които бяха разгледани на двата форума. Подчертават се факторите, допринесли за успех, и се посочват данни за връзка за допълнителна информация.

Въз основа на това се представят избрани практически препоръки, изведени от тези събития, с надеждата, че това ще вдъхнови професионалистите да предприемат мерки и да продължат дейностите, които да позволят на учителите да прилагат обучението по предприемачество.

Организация изпълнител:

Настоящото ръководство е изготвено през 2013 г. за ГД „Предприятия и промишленост“ на Европейската комисия от ICF GHK | GHK Consulting Ltd.

Въведение

Днес подкрепата за предприемачеството е по-важна от всякога. Засилването на образованието по предприемачество в училищата, институциите за професионално образование и университетите ще има положителен ефект върху динамиката на предприемачеството в нашите икономики. Обучението по предприемачество не само ще допринесе за създаването на нови социални предприятия и за започването на бизнес, но също така ще повиши пригодността за заетост на младите хора и ще ги направи по-предприемчиви при работата им във вече изградени организации в социалния, публичния и частния сектор. Обучението по предприемачество е сред инвестициите, които могат да имат най-висока възвращаемост за Европа. Изследванията показват, че при учениците, преминали обучение по предприемачество, вероятността да създадат предприятие на по-късен етап от живота си е от три до шест пъти по-голяма, отколкото при тези, които не са преминали такова обучение.

В Плана за действие „Предприемачество 2020“ и в Съобщението „Преосмисляне на образованието“ Европейската комисия подчертава необходимостта обучението по предприемачество да намери място във всички сектори на образованието, включително самостоятелното учене. И в двата документа държавите членки се призовават да осигурят на всички млади хора практически предприемачески опит преди завършване на задължителното образование, като се набляга на важността от практическите упражнения в образованието и обучението. Образованието е от компетентността на отделните държави членки, но мерките на европейско равнище могат да им помог-

нат да приспособят и усъвършенстват начините за наемане, обучение и развитие на преподавателите. Това може да бъде осъществено както чрез финансиране на мерки със системен ефект, по-специално чрез предложената програма „Еразъм +“, така и чрез подкрепа за взаимно учене от политиките и практиките на другите. Създаденият неотдавна Европейски институт за иновации и технологии също подпомага промяната на нагласите в подкрепа на предприемаческата култура, а неговите общности на знание и иновации (ОЗИ) вече имат собствени магистърски и докторски програми със силна предприемаческа насоченост.

Учителите имат основна роля, тъй като оказват силно въздействие върху постиженията на учениците. Учителите с критично мислене постоянно следят практиката си и я приспособяват съобразно желаните учебни резултати и индивидуалните потребности на учениците. Предприемачеството като ключова компетентност не включва непременно конкретен учебен предмет. То изисква по-скоро начин на преподаване, при който основна роля играят ученето чрез опит и работата по проекти. Учителите не дават отговори на учениците, а им помагат да търсят, да определят правилните въпроси и да намират най-добрите отговори. За да вдъхновят своите ученици и студенти и да им помогнат да развият предприемчивост, учителите трябва да притежават широка гама от творчески и предприемачески умения; те се нуждаят от училищна среда, която насърчава творчеството и поемането на риск, а грешките се възприемат като възможност за учене. Развитието на училищното ръководство и учителите, включително и младите

преподаватели, и тези, които са отдавна в професията, следва да бъде абсолютен приоритет на държавите членки.

Комисията увеличава помощта си за укрепването на преподавателските професии, но едновременно с това отправя по-големи предизвикателства към държавите членки и към самите професии да се ангажират с реформи, които могат да доведат до по-качествено образование чрез по-ефективно преподаване и подготовка на учителите, защото никоя реформа не може да успее, ако не започва и не завършва с учителите и със специалистите, които ги подготвят.

Настоящото ръководство е плод на сътрудничеството между учители и специалисти по време на два практически работни форума („лаборатории“) на европейско равнище за обмяна на опит и обсъждане на най-добрите начини за подготовка и подпомагане на учителите за въвеждането на предприемачески проекти и методи в класната стая. Идеите и примерите, събрани по време на тези работни форуми, са обединени в настоящото ръководство, за да могат тези вдъхновяващи практики да получат по-широко разпространение. Надяваме се, че настоящото ръководство ще ви бъде интересно и полезно.

Antonio Tajani

Marius Lăcătuș

Съдържание

Увод	5
Ключови думи	6
Какви качества има учителят по предприемачество?	7
Какво допринася за подготовката на учителите по предприемачество?	8

Примери от практиката в областта на първоначалната подготовка на учители (ППУ)	11
--	----

Първоначална подготовка на учители: основни послания от примерите	14
‣ Предприемачески подходи при подготовката на учители	16
‣ Програми за подготовка на студенти в педагогическите специалности за обучение по предприемачество	26
‣ Предприемачески или иновативни методи и педагогически похвати на преподаване	36
‣ Изграждане на мрежи и обмен на добри практики	48

Примери от практиката в областта на продължаващото професионално развитие (ППР)	49
---	----

Продължаващо професионално развитие: основни послания от примерите	52
‣ Училища с предприемачески подход	54
‣ Програми за подготовка на действащи учители за обучение по предприемачество	58
‣ Иновативни методи и концепции на преподаване, свързани с обучението по предприемачество	72
‣ Информационни стратегии на доставчиците на ППР	82
‣ Инициативи за текущо подпомагане на действащи учители	88

Показалец	94
-----------	----

Увод

Инвестициите в образованието и обучението са от съществено значение за подпомагане на производителността и растежа в Европа. Европа се нуждае от предприемачи с творческо и новаторско мислене, както и от гъвкава и устойчива работна сила, притежаваща необходимите умения и ключови компетентности.

Европейската комисия разглежда обучението по предприемачество като средство, което може да помогне на младите хора да бъдат по-предприемчиви. Става въпрос за изграждането на общ набор от компетентности, приложими във всички сфери на живота, а не само за управлението на предприятие. Това включва всички форми на учене, образование и обучение, които допринасят за изграждането на предприемачески дух, компетентност и поведение — със или без търговска цел.

През ноември 2012 г. Европейската комисия публикува Съобщението „Преосмисляне на образованието: инвестиране в умения за постигане на по-добри социално-икономически резултати“. В документа се подчертава, че за развиването на „умения за 21-ви век“ са необходими усилия за изграждане на универсални умения като предприемачеството и се набляга на „критичното мислене, инициативността, способността за решаване на проблеми и за работата в дух на сътрудничество“. На тези предприемачески умения следва да се обърне специално внимание, тъй като те не само помагат за усвояването на конкретна предприемаческа дейност, но също така повишават пригодността за заетост на младите хора.

„Държавите членки следва да насърчават предприемаческите умения още в рамките на основното образование, като въвеждат нови и творчески методи на преподаване и учене, а при преминаването от средно към висше образование е необходимо все повече да се акцентира върху възможностите за създаване на собствено предприятие като начин за професионална реализация. Придобиването на практически опит в реални условия трябва да бъде застъпено на много широка основа във всички дисциплини и на всички нива на образованието чрез подход, който стимулира решаването на проблеми и прави връзка с бизнеса в самия процес на обучението. **Преди да завършат задължителното си образование, всички млади хора трябва да са преминали поне един практикум с предприемаческа насоченост.**“*

За сектора на образованието и обучението това означава, че трябва да се положат усилия, за да се гарантира, че днешните европейски ученици развиват предприемачески умения и получават възможност да преминат

„практикум с предприемаческа насоченост“. Това се отнася за всички нива на образованието, от предучилищното до висшето образование.

Учителите и специалистите, които ги подготвят, безспорно играят крайно важна роля в това отношение. Те улесняват ученето и разпространението на идеи. Те оформят учебния процес и могат да помогнат на учениците да постигнат учебни резултати в областта на предприемачеството — конкретни знания, умения и нагласи.

Учителите и специалистите по подготовка на учители също имат нужда да придобият необходимите знания, умения и нагласи, за да могат да осигурят образование и обучение по предприемачество. **Всеки студент в педагогическа специалност и всеки учител следва да премине като част от професионалното си развитие поне едно практическо обучение по основните теми и методи, свързани с обучението и образованието по предприемачество.**

Европейската комисия публикува редица документи относно начините за въвеждане на обучение по предприемачество (например „Програмата от Осло за обучение по предприемачество в Европа“) и започна обсъждания на политическо равнище в т.нар. групи за размисъл на високо равнище. Във всички тези документи и дискусии важна роля играят дейностите, свързани с първоначалната подготовка и продължаващото професионално развитие на учителите в Европа(**).

През 2012 г. ГД „Предприятия и промишленост“ и ГД „Образование и култура“ организираха две международни събития, насочени към подготовката на учителите за обучението по предприемачество. Събитията се проведоха през май 2012 г. (в Дъблин, Ирландия) и през септември 2012 г. (в Бърдо, Словения). Те имаха за цел да съберат участниците в подготовката и обучението на учителите по предприемачество, за да представят добри практики, да обменят идеи и да опознаят опита на другите.

В двете събития взеха участие близо 170 представители от над 30 страни — държави членки на ЕС, присъединяващи се държави и държави партньори. Експертите представиха рамки и насоки, а професионалистите от училища, организации за педагогическа подготовка, НПО и обучаващи организации разказаха за своите методи, програми и проекти. На семинари и в работни групи бяха разгледани и обсъдени новаторски идеи. Застъпени бяха широк кръг области и мерки за включване на обучението по предприемачество в подготовката на учителите.

Настоящото ръководство има за цел да представи на по-широка аудитория избрани вдъхновяващи примери от практиката, които бяха разгледани на двата форума. Подчертават се факторите, допринесли за успех, и се посочват данни за връзка за допълнителна информация.

Въз основа на това се представят избрани практически препоръки, изведени от тези събития, с надеждата, че това ще вдъхнови професионалистите да предприемат мерки и да продължат дейностите, които да позволят на учителите да прилагат обучението по предприемачество.

(*) Европейска комисия, 2012 г. „Преосмисляне на образованието: инвестиране в умения за постигане на по-добри социално-икономически резултати“, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0669:FIN:BG:PDF>

(**) http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/education-training-entrepreneurship/index_en.htm

Ключови думи

	Първоначална подготовка на учители	Продължаващо професионално развитие		Първоначална подготовка на учители	Продължаващо професионално развитие
Ангажиране на възпитаниците на учебните заведения	33		Практически методи		63, 85
Бизнес планиране		81	Преподаване на предприемачество	35, 37, 39, 41, 43	
Интегрална част	15, 19, 21, 23, 29, 31	53, 55, 65, 89	Признаване на умения	43	
Виртуално обучение		59	Програми за обучение		67
Държавна подкрепа	45		Професионално обучение		77
Изграждане на мрежи	47		Процесни техники	37	
Изкуство и дизайн	17		Работа по проекти	15, 23, 41	71, 75
Инициативи за подкрепа		91, 93	Решаване на проблеми	27	75
Иновативно преподаване	45	71, 73, 75	Сертифициране	21, 31, 47	83
Институция за подготовка по предприемачество	15, 17, 19, 21, 23		Симулация на предприятие		61
Интегриране в учебната програма	43		Средства за обучение		69
Информационни стратегии		81, 83, 85	Стандартизация		89
Комплексен подход в училище	19		Стратегии за повишаване на осведомеността		85
Методи на преподаване		77, 85	Сътрудничество	17, 27, 35, 39, 47	53, 61, 77, 79, 83, 93
Музика и творчество	35		Творчески партньори		65
Онлайн помощ		56, 64, 81, 83	Творческо мислене		73
Основни принципи	45		Текуща помощ		87, 89
Основно училище	41		Трансдисциплинарност	25	
Планове по предприемачество		63	Трансфер на знания		83
Повишаване на осведомеността		57, 69, 87, 91	Устойчиво развитие	25	
Подготовка на специалистите, обучаващи учители	25, 27, 29	59	Учебен пакет		81
Подготовка на студентите в педагогическите специалности	21, 23		Учебни материали		59, 71, 73, 91, 93
Подготовка на щатни учители		57, 61, 63, 65, 67, 69	Учебни резултати		29
Постижения		55, 57	Учене от предприятията	33	
			Учене чрез опит	39	87
			Училища с предприемачески подход		53, 55
			Учителите като клиенти	37	
			Уязвими общности		67

Какви качества има учителят по предприемачество?

Учителят по предприемачество

Учителите по предприемачество подхождат със страст към преподаването. Те са извор на вдъхновение, непредубедени и уверени, гъвкави и отговорни, но също така от време на време нарушават правилата. Умеят да слушат, да възприемат и да пропагандират идеи, а на първо място в работата си поставят учениците и конкретните действия. Те са екипни играчи и имат добра мрежа от контакти.

Те се стремят да хвърлят мост между образованието и икономиката и включват външни специалисти в процеса на преподаване, като наблюдават на житейския опит. Винаги разглеждат и икономическия аспект на дадена тема, а свързаните с бизнеса въпроси имат важна роля в техните часове по всички дисциплини.

Придържат се към гъвкав и приспособим учебен план, предпочитат интердисциплинарното обучение, основано на проекти, и използват учебни материали вместо учебници. Наблягат на груповите процеси и взаимодействия и понякога разглеждат класната стая като арена за сблъсък, където осигуряват пространство за многообразие — многообразие на мнения, отговори, решения и разсъждения за учебния процес.

Учителят по предприемачество е по-скоро наставник, а не лектор. Той подпомага индивидуалния учебен процес на учениците и личностното им развитие.

Съвременното разбиране за обучението по предприемачество се основава на редица преповтарящи се теми:

- Обучението по предприемачество е нещо повече от подготовка за управлението на предприятие. То включва изграждане на предприемачески нагласи, умения и знания, които да позволят на ученика „да превръща идеите в действия“.
- Учителите не могат да учат на предприемчивост, ако самите те не са предприемчиви.
- Развитието на предприемачески умения изисква активни методи, които да ангажират учениците да проявят своя творчески и новаторски потенциал.
- Предприемаческите компетентности и умения могат да бъдат придобити или изградени само чрез практически житейски опит.
- Предприемаческите умения могат да бъдат преподавани в рамките на всички предмети или като отделен предмет.
- Обучението по предприемачество трябва да се съсредоточи не само върху предприемачите, но и върху тези, които показват предприемчивост в екипната работа, тъй като повечето ученици ще използват предприемаческите си умения в предприятия или обществени институции.
- За да бъде даден истински тласък на обучението по предприемачество, е необходимо да се разработят учебни цели, свързани с предприемачеството, както и съответни методи за оценка и процедури за осигуряване на качеството за всички

образователни степени. Те следва да помагат на учителите да постигнат напредък в придобиването на предприемачески знания, умения и нагласи.

- Програмата за обучение по предприемачество следва да бъде популяризирана не само в рамките на институциите за подготовка на учители, но и в предприятията и сред широката общественост.
- Учителите и училищата няма да могат да осъществят амбициите си без сътрудничество и партньорство с колеги, предприятия и други заинтересовани страни.

Какво допринася за подготовката на учителите по предприемачество?

За да бъде постигнато всичко това, трябва да са налице няколко необходими условия:

Добра първоначална подготовка на учителите

Студентите в педагогическите специалности трябва да имат възможност да придобият опит в областта на обучението по предприемачество още при първоначалната си подготовка. Обучавайки се в институция, която прилага обучение по предприемачество в широкия смисъл на думата, студентите развиват и усвояват набор от умения и методи, които им позволяват самите те да бъдат иновативни и предприемчиви. Учителите, които навлизат в професията и са запознати с предприемаческите принципи, могат още в началото на своя професионален път да запалят предприемаческата жилка в своите ученици и да ги вдъхновят.

Институции за подготовка на учители с предприемаческа стратегия и визия

Институциите за подготовка на учители биха спечелили, ако формулират мисия и ясна визия за това как предприемаческите стратегии могат да допринесат за осъществяване на институционалните им цели. Обучението по предприемачество може да бъде вградено като хоризонтален подход в цялата учебна програма, ако се разглежда като ключова компетентност, важна за всяка учителска правоспособност, а не като изолиран предмет.

Програми за подготовка на учителите по предприемачество, изградени върху нови педагогически похвати

Развитието на предприемачески способности изисква активно учене. Трябва да се прилагат съвременни педагогически похвати (например обучение чрез работа по проекти, активно или самостоятелно учене). Те могат да бъдат въведени пилотно в специални програми. Специалистите по подготовка на учители трябва да обменят опит за добри нови практики, които впоследствие да станат част от ежедневната им педагогическа работа. Всички ученици трябва да имат и нетрадиционна учебна среда (реални житейски ситуации извън класната стая).

Качествени възможности за продължаващо професионално развитие

Необходими са високо качествени програми за продължаващо професионално развитие на действащите учители, за да могат преподавателите, които не са имали възможност да практикуват обучение по предприемачество по време на първоначалната си подготовка, да наваксат и да бъдат в крак с най-новите тенденции.

Работа в училище, което цени предприемаческия дух, и ефективна подкрепа от училищното ръководство

Училището с предприемачески подход има визия за своето бъдеще и ясна представа за това как обучението по предприемачество се вписва в по-широката му учебна програма и план за развитие. Развитието на предприемачество при първоначалната подготовка на учителите трудно ще постигне желаните резултати, ако след това учителите отиват в училища, които не приемат концепцията за обучение по предприемачество. За учителите по предприемачество е важно да разчитат на добра подкрепа от страна на училищното ръководство.

Партньори в общността

Системите за подкрепа играят важна роля за постигането на напредък. Училищата и институциите за подготовка на учители трябва да изградят връзки и структури за сътрудничество с предприятията и организациите в общността, които да им оказват подкрепа за осъществяването на учебната програма по предприемачество.

Мрежи за преподаване на предприемачество

За да се гарантира постоянно качество, учителите, които се занимават с преподаване и обучение по предприемачество, трябва да изградят мрежа за редовни срещи и обмяна на опит, знания и материали.

Всички тези елементи са взаимосвързани. За постигането на устойчивост и траен ефект са необходими мерки във всички области. Лидерството, визията и стимулите имат ключово значение на всички равнища.

Това са общи принципи, които обаче трябва да бъдат припознати от всяка институция и да бъдат приспособени към нейните условия. Правителствата, институциите, училищата и заинтересованите страни в цяла Европа са на различни етапи в развитието си от гледна точка на преподаването и ученето по предприемачество. Някои държави още преди години са започнали да прилагат комплексна стратегия за обучението по предприемачество във всички степени на образованието, докато други са едва в началото, когато предприемаческите принципи почти не са застъпени в преподаването и ученето, а подкрепата за мерки на институционално равнище е малка. Това означава, че във всички посочени по-горе области ще трябва да бъдат разработени специфични решения, съобразени с конкретните условия.

Възможни са различия и в мащаба на мерките. Докато в дадена държава са възможни решения на национално равнище, в други страни, дори малки по мащаб, мерки в пилотно училище биха могли да се считат за важна крачка напред.

Събраните в настоящото ръководство вдъхновяващи примери показват, че няма прекалено малки проекти или мерки. Много от впечатляващите постижения водят началото си от малки по мащаб мерки, които са били доразвити и разширени, след като са доказали успеха си.

Ето защо настоящото ръководство трябва да се приема като покана за поемане на риск, за проява на творчество и новаторство, за разработване на идеи и предприемане на действия. С други думи,

Бъдете предприемчиви!

Примери от практиката в областта на първоначалната подготовка на учители (ППУ)

Първоначална подготовка на учители: основни послания от примерите

За да постигне целта за устойчиво прилагане на обучението по предприемачество при първоначалната подготовка на учители, Европа се нуждае от ...

Институции за подготовка на учителите в областта на предприемачеството с визия и стратегия

- Институцията за подготовка на учителите в областта на предприемачеството има ясна образователна концепция, като се стреми да **подготви студентите в педагогическите специалности да преподават в условията на бъдещето**. Тази концепция е застъпена в цялостната учебна програма.
- Предприемачеството е неразделна част от **културата и мисията на институцията**.
- Институцията за подготовка на учителите в областта на предприемачеството има визия за бъдещите си потребности и **ясна представа за това как обучението по предприемачество се вписва в по-широката ѝ учебна програма и план за развитие**.
- Институцията за подготовка в областта на предприемачеството се стреми да **открие и наеме точните хора** и да им осигури **пространство, за да развият своите идеи**.
- Институцията за подготовка на учителите в областта на предприемачеството насърчава силната **практическа насоченост на обучението**, поставена на солидна теоретична основа.
- Обучението по предприемачество е интегрирано като **хоризонтален подход и трансдисциплинарен предмет** в цялата учебна програма. То не се възприема като изолиран предмет, а като компетентност и талант, извънредно важни за квалификацията на учителите.
- Участието в курсове и мерки за обучение по предприемачество е **включено като изискване в учебната програма**, а не е избираема дейност.
- Полагат се непрекъснати усилия курсовете и предметите да бъдат съобразени с **нуждите на пазара на труда**.
- Институцията за подготовка в областта на предприемачеството **създава възможности за експериментиране**. На новите методи на преподаване и иновативните проекти се осигурява пространство и подкрепа, за да успеят. Специалистите могат да проявяват експериментаторски нагласи с ясното съзнание, че някои неща може да не успеят.

- Институцията за подготовка на учителите в областта на предприемачеството има изградена **стабилна мрежа**.
- От съществено значение е **подкрепата от страна на ръководството**.

Специалисти по подготовка на учители по предприемачество

- Специалистите по подготовка на учители също трябва да развият предприемачески подход към преподаването и ученето. Те трябва да създадат **благоприятна среда за новаторски подходи в подготовката на учителите** и преподавателската практика.
- В стремежа да развият предприемачески подход специалистите по подготовка на учители понякога се налага да преодоляват отрицателните аспекти на понятието „предприемачество“. Утвърждаването на концепцията за **социално предприемачество, което има обществен принос, а няма за цел само лично облагодетелстване**, се вписва в общите идеали на преподаването и може да помогне за преодоляването на предразсъдъците.
- Специалистите по подготовка на учители имат полза от **конкретни и ясно определени учебни цели** за преподаването по предприемачество.
- Специалистите по подготовка на учители имат полза от разработването на **методи за оценка** на педагогиката на обучението по предприемачество, които гарантират нейното качество.
- Специалистите по подготовка на учители по предприемачество имат **изградени мрежи** за споделяне на добри и лоши практики. Те използват мрежите си също така, за да информират правителството, както и за **лобиране**.
- Специалистите по подготовка на учители по предприемачество подпомагат разработването на **практически и конкретни материали** за прилагане на обучение по предприемачество.
- Специалистите по подготовка на учители по предприемачество **системно осъществяват обратна връзка със студентите**, тъй като знаят, че тяхната мотивация е важен фактор за обучението по предприемачество.

Програми и методи за подготовка на учителите в областта на предприемачеството, предназначени за студенти в педагогическите специалности

- Програмите за подготовка на учителите в областта на предприемачеството мотивират студентите в педагогическите специалности да **развиват своите предприемачески знания, умения и нагласи**.

- Програмите за подготовка на учителите в областта на предприемачеството помагат на студентите в педагогическите специалности да развият собствена **преподавателска мисия и „портфейл“**: Какво искам да постигна като преподавател? Какви методи, опит и ресурси ми се предлагат?
- Подпомагат се **активното учене, практическият опит и практическите упражнения**. Студентите в педагогическите специалности получават различни възможности да определят целите си, да планират методите на обучение и да ги прилагат на практика.
- Студентите в педагогическите специалности получават възможност да **обсъждат, анализират и оценяват своя учебен процес** по отношение на методите и знанията: как усвояваме това, което учим?
- Целесъобразността на обучението по предприемачество се **основава на теоретичен модел**, който го прави по-лесно за разбиране и прилагане.
- Програмите и методите за подготовка на учителите в областта на предприемачеството помагат да се разбере **ролята на учителя като човек, който подпомага и улеснява процеса** — той не дава готови отговори на учениците, а ги оставя сами да стигнат до тях.
- Предприемаческите методи дават **време за размисъл**, например чрез водене на дневник, както и за дискусии в хода на учебния процес и след това. Акцентът в разсъжденията трябва да бъде върху учебния процес и намерените решения.

Партньорства между образователния сектор, бизнеса и творческата индустрия

- Обучението по предприемачество, като част от подготовката на учители печели от **връзките между образователните институции и бизнеса**. Представителите на бизнеса могат да подпомогнат преподаването и ученето по предприемачество по много начини: като експерти, поддръжници, наставници или критично настроени приятели.
- Образователните институции могат да се учат от представителите на творческите професии и изкуствата как да улесняват и оценяват творческия процес — **как да формулират идеи и да ги превръщат в действие**.
- Партньорствата с училищата са полезни за „проверка в движение“ и гарантират качеството на иновативните идеи, проекти и материали. Освен това този подход помага за разпространяването и пропагандирането на идеята за обучение по предприемачество на по-високо ниво.

Предприемачески подходи при подготовката на учители

Университетът в Ювескюле прилага задължително обучение по предприемачество в няколко модула от подготовката на учителите:

Основи на предприемачеството и бизнес ноу-хау

- Уводен курс по обучение по предприемачество „Гражданско участие и предприемачество“

Студентите в педагогическите специалности изучават понятията и основите на обучението по предприемачество, предприемаческа литература, както и планиране и изпълнение на проект в училище или в местна НПО. Два примера за училищни проекти, в които участват студенти в педагогическите специалности:

- „Детски парламент“: ефективен начин за прилагане на трансдисциплинарност в училище и за изграждане на предприемачески нагласи към живота. Проектът осигурява форум, чрез който децата могат да оказват влияние и да участват.

- „Срещу машината“: подпомагане на активното гражданство. Целта на проекта е да помогне на учениците от средното училище да изразят мнението си по актуален политически въпрос. В случая те са подготвили представление. Ролята на студентите от педагогическата специалност е да се осигури организацията и необходимите разрешения, както и да предостави подкрепа в хода на процеса.

Вид дейност: Институции за подготовка на учителите за обучение по предприемачество

Държава на изпълнение: Финландия

Институция, изпълняваща дейността: Университет в Ювескюле

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията: <http://www.jyu.fi>

Основно лице за контакт: Sonja Virtanen

Ел. поща на основното лице за контакт: sonja.virtanen@jyu.fi

Телефон: +358 40 8053378

Телефон на институцията: +358 142 601 211

Приложение/целева аудитория на дейността: студенти в педагогическите специалности

Целева степен на образование: преподаватели в основното училище

(1 – 6 клас във Финландия)

- ▶ Предприемачеството в обучението по технологии и физическо възпитание
 - ▶ Предприемачеството в обучението по технологии: пример за това е групата Birdhouse. Акцентът е върху способността за претворяване на идеи в действия, сътрудничеството при учене, творчеството, решаването на проблеми.
 - ▶ Обучение по предприемачество във връзка с физическото възпитание: пример за това е спортният турнир между факултетите, организиран в сътрудничество с местния бизнес.
- ▶ Курс за напреднали „Самоусъвършенстващи се организации и обучението по предприемачество“. Студентите пренасочват вниманието си от педагогическата общност към предприятията, които наблюдават като самоусъвършенстващи се организации.
 - ▶ Групата прекарва определено време в дадено предприятие, като наблюдава, разговаря с персонала и, доколкото е възможно, участва в дейностите на предприятието, за да събере учебен материал.
 - ▶ Задачата на студентите е да направят анализ и препоръки за развитието на система за учене в съответното предприятие.
- ▶ През учебната 2013 – 2014 г. ще започне международна магистърска програма по образование, като един от задължителните курсове ще бъде „Иновации в образованието и предприемачество“.

Предпоставки за успех

- ▶ Обучението по предприемачество следва да бъде неразделна част от мисията и учебната програма на институцията.

Ефект от дейността

- ▶ Няма официално изследване на ефекта от проекта, но студентите дават много положителни отзиви и посочват, че много по-ясно осъзнават значението на обучението по предприемачество.

ППУ

ОБУЧЕНИЕ ПО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

РАБОТА ПО ПРОЕКТИ

ИНТЕГРАЛНА ЧАСТ

ФИНЛАНДИЯ

Полезни препратки и ресурси:

Представяне на колежа от Соня Виртанен е достъпно на следния адрес: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/sonja_virtanen_en.pdf

На интернет сайта на университета е публикувана обща информация за дейностите, както и някои PowerPoint презентации на проектите от последните две години (засега само на фински език): <https://www.jyu.fi/edu/laitokset/okl/opiskelu/yritytajyys>

„Оживели статуи“ — изкуството в подготовката на учители

Националният колеж по изкуство и дизайн (NCAD) в Дъблин предлага цяла гама от програми за подготовка на учители. На ниво обучение за бакалавър студентите могат да получат обща образователно-квалификационна степен по изящни изкуства и образование или по дизайн и образование след задълбочено изучаване на двата предмета в продължение на три-четири години. На следдипломно ниво факултетът предлага редица магистърски и докторски програми, професионални дипломи и дипломи за завършено образование по обучение в областта на изкуствата.

Изкуството и дизайнът предлагат отличен модел за обучение в областта на предприемачеството. Начинът, по който художникът или дизайнерът подхожда към даден проблем и стига до решения, е извънредно важно

умение за всички обучаващи се. Колежите по изкуствата развиват критичното мислене и всеотдайността във всичките си дейности, а това са изключително важни умения за успеха като предприемач. Има много начини образованието и обучението по предприемачество да се обогати чрез сътрудничество с изкуствата и дизайна. Конкретен пример за това е съвместната практика при първоначалната подготовка на учители, прилагана от NCAD.

Всички студенти в педагогическите специалности имат съвместни практики. Една от програмите включва създаването на „оживели статуи“, което позволява на студентите да направят връзка с историята на Ирландия, със стихията и силата на представлението и със стойността на изречената дума. В Националния музей на Ирландия е организирано представление с огромни кукли, вдъхновени от статуите на улица „О’Конъл“ в Дъблин и тях-

Вид дейност: Институции за подготовка на учителите в областта на предприемачеството

Държава на изпълнение: Ирландия

Институция, изпълняваща дейността: Национален колеж по изкуство и дизайн (NCAD), Дъблин

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията: <http://www.ncad.ie/>

Основно лице за контакт: Gary Granville

Ел. поща на основното лице за контакт: granvilleg@ncad.ie

Приложение/целева аудитория на дейността: първоначална подготовка на учители и ученици в дъблинските училища

Целева степен на образование: всички степени

ната история. Това е пример за истинско сътрудничество — в колежа между студентите и преподавателите и с външни партньори, с училищата, културните институции и различни групи в общността.

Предпоставки за успех

Благоприятна среда за иновации в подготовката на учители и в преподавателската практика.

Неотдавна Ирландия обяви, че започва преглед на педагогическата подготовка, което даде възможност на NCAD да изготви нова концепция за подготовката на учители. Идеята за обществен принос (а не облагодетелстване) пасва по-добре на използваното от NCAD понятие за социално предприемачество.

Освен това Националният съвет по учебните програми и оценяването осъществява по-широка реформа на учебните програми, която вече е в напреднал етап и набляга на необходимостта от вграждане на „ключови умения“ в обучението на младите хора и въвеждане на специален кратък курс по предприемачество.

В самия NCAD също се извършват съществени промени. Неотдавна колежът сключи стратегически договор с Университетския колеж в Дъблин. Системата на образователно-квалификационните степени се променя на три плюс две: така бакалавърските и докторантските програми ще имат по-голяма практическа насоченост с надеждата, че резултатите от работата на докторантите по-пряко и в по-голяма степен ще достигат до студентите от бакалавърските програми.

Ефект от дейността

Съвместната практика при подготовката на учители носи редица ползи:

- ▶ изграждане на умения за работа в екип, сътрудничество и водене на преговори;
- ▶ изграждане на доверие един към друг, затвърдено от базата за оценка — екипът получава обща оценка и всички заедно продължават или не минават на следващия етап.

Това се вписва в по-широкото понятие „ключови умения“, на които наблегна неотдавна Националният съвет по учебните програми и оценяването: обработка на информация, комуникация, личностна ефективност, работа в екип и критично мислене.

Планове за развитие на тази практика

Педагогическият факултет на NCAD планира да развие свързания с общността предприемачески аспект на своята дейност чрез въвеждането на нова хуманитарна образователно-квалификационна степен „Магистър по социално ангажирана художествена практика“, която ще включва квалификация за преподаване в продължаващото обучение.

ППУ

ИНСТИТУЦИЯ ЗА ПОДГОТОВКА В
ОБЛАСТТА НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО

ИЗКУСТВО И ДИЗАЙН

СЪТРУДНИЧЕСТВО

ИРЛАНДИЯ

Полезни препратки и ресурси:

Снимки за „Оживели статуи“: <http://www.flickr.com/photos/ncadeducation/sets/72157627803126142/>

Изкуството да преподаваш с отношение

Образователен колеж „Group T Leuven“ има около 1000 студенти и преподавателски състав от 85 души. Тяхната мисия е „изучаване на същността чрез преживяване на съществуването“. Целта им е цялостно развитие на личността с акцент върху „О-Т-П“:

- *Обучение*: развитие на способностите на студентите въз основа на четирите стълба на образованието, формулирани от ЮНЕСКО: да се учим да бъдем, да се учим да знаем, да се учим да действаме и да се учим да живеем заедно;
- *Творчество*: на учителите се дава възможност да създават стимулираща учебна среда, като проявяват изобретателност и творчество;
- *Предприемачество*: постигане на резултати чрез лидерство, иновации и смелост.

Общата цел е да се изградят предприемчиви, творчески настроени и гъвкави учители в класната стая, училището и обществото. Използват се разнообразни иновативни педагогически методи за изграждане на предприемачески дух, в това число обучение, основано на компетентностите и таланта; професионална практика; работа в екип по проекти; усет за визия и мисия; студентите отговарят за собственото си учене; преподавателят работи като наставник; интегрална оценка, коментар и създаване на портфолио; ИКТ и нови медии; гъвкави възможности за учене; отсъствие на психологически или географски граници.

Образователен колеж „GROUP T Leuven“ има най-различни проекти и инициативи, предназначени да засилят предприемаческите и творчески преподавателски практики. По-долу са представени две от тях:

Вид дейност: Институции за подготовка на учителите в областта на предприемачеството

Държава на изпълнение: Белгия

Институция, изпълняваща дейността: Образователен колеж „Group T Leuven“

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията: <https://my.groupt.be/>

За контакти: Thu Dang Kim (декан по иновациите)

Ел. поща: Thu.dang@groept.be

Телефон на лицето за контакт: +32 16 30 11 72

Телефон на институцията: +32 16 30 10 30

Включени допълнителни участници или партньори: Образователен колеж „Group T Leuven“ е член на Мрежата на асоциираните училища към ЮНЕСКО

Приложение/целева аудитория на дейността: студенти по бакалавърската програма „специалист в областта на образованието“

Целева степен на образование: различни нива на образование, по-специално образование в ранна възраст, начално образование, прогимназиално образование, основно и средно образование, както и докторантски програми за наставничество и развитие (Международен образователен център – МОЦ)

- ▶ Докторантската програма за изследвания в областта на развитието (МОЦ) е организирана въз основа на формулираните от ЮНЕСКО стълбове на образованието и е насочена към студенти с бакалавърска степен по хуманитарни науки. В нея участват студенти от различни държави, в това число Нигерия, Пакистан, Камерун, Нидерландия, Египет, Китай, Гана, Ирландия, Индонезия, Турция, Испания, Англия, Етиопия. През есенния семестър студентите се запознават с обучението по предприемачество. Целта е да бъдат създадени образователни проекти в петте основни области, формулирани от ЮНЕСКО (образование, природни науки, социални и хуманитарни науки, културно наследство, комуникация и информация). През пролетния семестър студентите преминават към по-общо образование.
- ▶ Вторият пример за добра практика е програмата „Коментар и портфолио“, която е адаптация на концепцията за портфолиото, разработена от GROUP T през 1995/96 г. Тя представлява задължителен тригодишен курс, през който студентите разработват свое лично портфолио. През първата година студентите се учат да откриват и разсъждават върху своите дарби. През втората година правят анализ на своите силни и слаби страни, възможности и заплахи, а през третата година доказват своите личностни компетентности и дарби. През последната година те преминават през модула „А3 СЪМ“ (модул за интегрална оценка), при който трябва да докажат пред комисия, че са способни учители, като подават молба и се явяват на събеседване за завършване на програмата.

Предпоставки за успех

Училището набляга на три основни елемента, които са особено важни за успеха:

- ▶ *Формулиране на мисия и визия:* утвърждава се ясна образователна концепция, основана на „О-Т-П“ и стълбовете на ЮНЕСКО, със стре-

меж за вграждане на мисията в учебната програма. През цялата програма на обучение се използва хоризонтален подход, обучението по предприемачество не се възприема като изолиран предмет, а като допълнителна компетентност и дарба, които са извънредно важни за квалификацията на учителите.

- ▶ *Намиране на подходящите хора:* Образователен колеж „GROUP T Leuven“ полага усилия да наема подходящи нови преподаватели и им вярва, че ще вършат добре работата си. Това са професионалисти с добри идеи, когато им се дава възможност да ги развият. Те са творчески личности, изобретателни и с предприемачески умения.
- ▶ *Създаване на възможности за експериментиране:* новите методи на преподаване и провокативните проекти се нуждаят от пространство и подкрепа, за да успеят. Преподавателите трябва да си изградят експериментаторска нагласа, а за тази цел е необходимо да се разбира и осъзнава фактът, че не всичко ще се окаже сполучливо.

Ефект от дейността

- ▶ Образователен колеж „GROUP T Leuven“ получава много положителни отзиви от училищата, които наемат неговите възпитаници. Подчертава се изключителната иновативност на студентите (например много от тях започват работа в развиващи се държави). За 15 години броят на студентите се е увеличил пет пъти, а бъдещите учители днес се подготвят по-добре, за да подготвят за промяна бъдещите си ученици.

ППУ

ИНСТИТУЦИЯ ЗА ПОДГОТОВКА В
ОБЛАСТТА НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО

ПОДХОД, ОБХВАЩАЩ ЦЯЛОТО УЧИЛИЩЕ

ИНТЕГРАЛНА ЧАСТ

БЕЛГИЯ

Оценяване на качеството на учебен резултат

Университетски колеж „Св. Мария“ предлага бакалавърски курсове за подготовка на учители и за свободни професии, както и набор от докторантски програми в областта на подготовката на учители. Политиката на колежа в областта на обучението по предприемачество е пряко обвързана с неговата мисия и с академичните, професионалните и гражданските ценности. Всички студенти получават възможност да разработват и оспорват предприемачески идеи чрез интензивна интерактивна програма от работни форуми, семинари и лекции.

Програмата се разработва в два цикъла. През първия цикъл (2007 – 2012 г.) работата е насочена към развитие на персонала, насърчаване на обучението в областта на предприемачеството и подготовка на преподаватели за обучение на учители по предприемачество. През втория цикъл (2012 – 2017 г.) акцентът ще бъде върху обновяването

и развитието на учебната програма, реструктурирането на образователно-квалификационните степени „бакалавър по педагогика“ и развитието на магистърската програма по педагогика.

Колежът насърчава обучението по предприемачество, като подготвя учителите да адаптират учебната програма и преподаването, така че младите хора да бъдат по-добре подготвени за пазара на труда. Паралелно с бакалавърската програма се предлага сертификатна програма за обучение в областта на предприемачеството. Сертификационната програма се завършва през първите три годни на обучението за бакалавър, като на студентите последна година се предлага ускорена програма. Тя им дава възможност както да затвърдят своите знания и да осмислят материала, така и да развият способност за последователна и критична оценка на преподавателската си практика в рамките на обучението по предприемачество.

Вид дейност: Институции за подготовка на учителите в областта на предприемачеството

Държава на изпълнение: Обединено кралство – Северна Ирландия

Институция, изпълняваща дейността: Университетски колеж „Св. Мария“, Белфаст

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията:

<http://www.smucb.ac.uk>

Основно лице за контакт: Frank Hennessey

Ел. поща на основното лице за контакт: f.hennessey@smucb.ac.uk

Телефон: +44 (0) 28 9026 8282 /, на институцията: +44 (0)28 9032 7678

Приложение/целева аудитория на дейността: студенти в педагогическите специалности

Целева степен на образование: различни нива на образование

Програмата „Сертификат за обучение в областта на предприемачеството“ има четири компонента:

- ▶ общо образование (модул на училищни занятия с доказване на ефекта);
- ▶ обучение в областта на предприемачеството (икономическа грамотност, профил на обучение въз основа на практическа работа, програма „Еразъм“ или учебно посещение в САЩ);
- ▶ социално предприемачество (доклад с коментар или ангажимент за доброволчески дейности) и
- ▶ избираеми дейности (писмени работи или проекти).

Студентите се включват в няколко проекта и разсъждават върху опита си от гледна точка на знанията и разбирането на обучението в областта на предприемачеството — тяхното или на техните ученици, или и двете. Дейността е обвързана със солидна теоретична и академична рамка, като едновременно с това предлага възможности за съсредоточаване на обучението и оценката върху качествените аспекти и способността за разсъждение.

Предпоставки за успех

- ▶ Предприемачеството е неразделна част от културата и мисията на колежа.
- ▶ Комплексен и интегриран подход към предприемачеството.

Ефект от дейността

- ▶ Сертификационната програма и обучение ще повишат пригодността за заетост на обучаващите се в нея студенти.
- ▶ Дългосрочни ползи — тези преподаватели ще научат своите ученици на предприемачески умения, които ще имат икономическа и социална възвращаемост.

ППУ

ИНСТИТУЦИЯ ЗА ПОДГОТОВКА В
ОБЛАСТТА НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО

СЕРТИФИЦИРАНЕ

ИНТЕГРАЛНА ЧАСТ

СЕВЕРНА ИРЛАНДИЯ

Полезни препратки и ресурси:

Представяне на колежа от Франк Хенеси е достъпно на следния адрес:

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/frank_hennessey_en.pdf

Предмет от учебния план – „Индивидуално и социално образование“

Политехническият институт в Гуарда (GPI) е основан през 1980 г., а Факултетът по педагогика започва работа през 1986 г. Той предлага бакалавърски курс по основно образование, в който обучението по предприемачество е специален предмет от личностното и социалното образование (45 часа теория и практика и 7,5 часа консултации: 3 кредита по ЕСТК). С този предмет институтът прилага основано на проекти обучение (ОПО) като методика за развитие на обучението по предприемачество.

Целта е студентите да използват ОПО за решаването на социален, културен или икономически проблем, като:

- ▶ се учат да бъдат основно и самостоятелно действащо лице в собствения си живот,

- ▶ развиват способността да променят (себе си и средата), да виждат възможностите и да бъдат активни граждани.

От студентите се иска да представят проект по съществен проблем, който изисква от тях да разсъждават, да извършват проучвания и да прилагат своите компетентности и умения за вземане на решения. Студентите са основно действащо лице в процеса, който започва с разглеждането на значими лични/социални въпроси, чието ефективно решаване изисква съвместна работа. Преподавателите подпомагат разработваните от студентите проекти, при което студентите стават решаващ фактор в качеството си на граждани и професионалисти в областта на образованието.

Вид дейност: Институции за подготовка на учителите в областта на предприемачеството

Държава на изпълнение: Португалия

Институция, изпълняваща дейността: Висше училище по образование, комуникации и спорт, Политехнически институт, Гуарда (GPI)

Интернет сайт или препратки към проекта или институцията: <http://www.ipg.pt>

Основно лице за контакт: Carlos Francisco De Sousa Reis

Ел. поща на основното лице за контакт: creis@ipg.pt

Телефон: +351 964057023/ +35 271 220 115

Приложение/целева аудитория на дейността: студенти в педагогическите специалности

Целева степен на образование: основно образование

Предпоставки за успех

- За да бъде постигнат напредък в ППУ/обучението по предприемачество, е необходимо да се направи връзка между предприемачеството и ключовата способност да променяш себе си и света.
- Обучение по предприемачество трябва да бъде вградено в мисията на институцията. Политехническият институт в Гуарда насърчава засиления практически елемент, основан на солидна теоретична база, и постоянно се стреми да адаптира курсовете и преподаваните предмети към нуждите на пазара на труда и към новите реалности на днешния свят.

Ефект от дейността

- Ефектът от дейността се ограничава до участниците и до конкретни ситуации, но оказва влияние за развитието на самостоятелността и динамичността на студентите като граждани и професионалисти.

Планове за развитие на дейността

- Политехническият институт в Гуарда (GPI) възнамерява да въведе обучението по предприемачество при първоначалната подготовка на учители като по-сериозно застъпен предмет с предстоящата реформа на учебния план, планирана за следващата учебна година.

ППУ

ИНСТИТУЦИЯ ЗА ПОДГОТОВКА В
ОБЛАСТТА НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО

РАБОТА ПО ПРОЕКТИ

ИНТЕГРАЛНА ЧАСТ

ПОРТУГАЛИЯ

Дидактически работен форум по трансдисциплинарно обучение

Университетски колеж „Xios“ се намира във Фландрия. Има 5 факултета, 2 кампуса и около 3000 студенти. Предприемачеството е трансдисциплинарен предмет. Дидактическият работен форум по трансдисциплинарна работа и работа в екип е част от програмата за придобиване на степен „бакалавър по педагогика в средното образование“. Подходът към трансдисциплинарното обучение е:

- ▶ първо, подбуждане към учене – теоретичен принос към обучението по предприемачество;
- ▶ второ, дидактически работен форум (групи по шест студенти от различни специалности);
- ▶ трето, трансдисциплинарно обучение.

Програмата включва:

- ▶ През втората година се провежда трансдисциплинарен работен форум с участието на всички студенти (по икономика, история, физическо възпитание и др.). След това участниците се разделят на групи по шест студенти от различни специалности, като по този начин се акцентира върху интердисциплинарната работа. Студентите разработват проект за образование за устойчиво развитие (една от целите на хилядолетието, формулирани от ООН). В деня на наставника резултатът от проекта се представя пред аудитория, която включва участници от средните училища.
- ▶ През третата година студентите, които преминават трансдисциплинарно обучение, изпълняват разработения от тях проект в някое средно училище – практическо прилагане на идеята.

Вид дейност: Програми за подготовка на студентите в педагогическите специалности за обучение по предприемачество

Държава на изпълнение: Белгия

Институция, изпълняваща дейността: Университетски колеж „Xios“, Белгия

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията:

<http://www.xios.be>

Основно лице за контакт: Michel Janssens

Ел. поща на основното лице за контакт: michel.janssens@xios.be

Телефон: +32 49 726 9666

Телефон на институцията: +32 11 370 781

Приложение/целева аудитория на дейността: студенти в педагогическите специалности

Целева степен на образование: средно образование

- Подготовка на учителите за обучение по предприемачество се подпомага и чрез посещения в организации, работещи в областта на устойчивото развитие. Като канят хора, които се занимават с такива проекти, те създават триъгълник на знанието „училище – работа – колеж“.

Дейността може да се счита за добра практика, защото е интердисциплинарна, творческа и задължителна. Крайният резултат включва цикъла на обучение и се дава възможност за взаимодействие с организации, които работят в областта на образованието като аспект на устойчивото развитие, както и със средните училища.

Предпоставки за успех

- Умения на специалистите по подготовка на учители: преподавателският състав притежава компетентности в областта на образованието за устойчиво развитие (цели на хилядолетието).
- Ясна визия и мисия, които всички преподаватели трябва да приемат и прилагат.

Ефект от дейността

- *За преподавателите:* Участващите в проекта преподаватели придобиват компетентност и развиват системно мислене; Преподавателите, които не участват пряко (с изключение на преподавателите от Педагогическия факултет), разбират, че трансдисциплинарното обучение (свързано с уменията, необходими за пригодност за заетост) е важно за учебния план, и са мотивирани да станат част от тази общност.
- *За студентите:* те се учат един от друг, осъзнават, че трябва да усвоят цялата учебна програма, получават добра подготовка за работа на по-късен етап (където ще трябва да практикуват системно мислене) и се научават да работят заедно.
- *За професионалистите от различни организации:* дава им се възможност да видят някои добри практики в областта на трансдисциплинарното обучение.

ППУ

ПОДГОТОВКА НА СТУДЕНТИ В ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ СПЕЦИАЛНОСТИ

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

ТРАНСДИСЦИПЛИНАРНОСТ

БЕЛГИЯ

Наставническа програма в рамките на университета

Студенти в педагогическите специалности участват в обучителен курс (2-3 седмици) през академичната година. Те посещават училищата и си сътрудничат с щатните учители. Това е част от изискванията по техния учебен план.

- ▶ Включва занятия в училище, доклад за дейностите, подкрепа за щатни учители за подобряване на условията/решаване на проблеми в съответните училища, контакти с предприятия за сътрудничество по училищен проект.

Дейността подпомага подготовката на учители за обучение по предприемачество чрез:

- ▶ сътрудничество с учителите и директорите на училища,
- ▶ запознаване с реалните проблеми в училищата и придобиване на практически знания,
- ▶ създаване на иновативни портфолиа.

Вид дейност: Програми за подготовка на студентите в педагогическите специалности за обучение по предприемачество

Държава на изпълнение: Гърция

Институция, изпълняваща дейността: Университет на Янина, Факултет по образование в ранна детска възраст

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията:
<http://www.uoi.gr/oldsite/main.html>

Основно лице за контакт: Polyxeni (Jenny) PANGE

Ел. поща на основното лице за контакт: pagge@cc.uoi.gr; jennypagge@yahoo.gr

Телефон: +30 6936131810

Приложение/целева аудитория на дейността: студенти в педагогическите специалности

Целева степен на образование: различни нива

За да се постигне напредък в тази област, е необходимо:

- ▶ да се оценят резултатите от обучението на всички учители в зависимост от въздействието в общността;
- ▶ да се използва моделът на обучение „най-близките съседи“ в дух на сътрудничество, като студентите сами избират в коя група да отидат, и могат да я сменят, ако решат, че е „скучна“;
- ▶ да се възнаграждават добрите практики.

Предпоставки за успех

- ▶ добри теоретични познания по предмета,
- ▶ добри умения за сътрудничество,
- ▶ добро ползване на ИКТ.

Ефект от дейността

- ▶ Установяват се ползите от образованието чрез запознаване с ежедневните училищни дейности.
- ▶ Студентите получават практически знания.
- ▶ Студентите си сътрудничат с училищните преподаватели и директорите (заинтересовани страни).

ППУ

ПОДГОТОВКА НА СТУДЕНТИ В ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ СПЕЦИАЛНОСТИ

РЕШАВАНЕ НА ПРОБЛЕМИ

СЪТРУДНИЧЕСТВО

ГЪРЦИЯ

Полезни препратки и ресурси:

На гръцки: http://www.pee.gr/wp-content/uploads/praktika_syndrion_files/e27_11_03/sin_ath/th_en_viii/ntoliopoyloy.htm

На английски: <http://ecr.sagepub.com/content/3/3/299.short?rss=1&ssource=mfc&patientinform-links=yes&legid=specr;3/3/299>

Регионален проект за обучение по предприемачество с конкретна насоченост върху подготовката на студенти в педагогическите специалности и учители

През 2008 г. осем правителства от региона се споразумяха за създаването на **Център за обучение по предприемачество в Югоизточна Европа (SEECEL)** в Република Хърватия. Целта на SEECEL е да популяризира общите критерии на по-развити икономики на знанието.

Този специфичен проект е транснационален модел с определени учебни цели за учениците и учителите. Той получи финансова подкрепа от Европейската комисия и от хърватското правителство.

Пилотният процес е осъществен чрез задължителен и избираем курс в 32 училища от образователна степен МСКО 2 и 16 висши учебни заведения (ВУЗ) в осемте държави участници.

Мерките до момента включват разработване на:

- ▶ визия и стратегия за училище с преподаване на предприемачество,
- ▶ цели за ръководството (директори) съгласно стратегията,

Вид дейност: Програми за подготовка на студенти в педагогическите специалности, учители и училищни директори за обучение по предприемачество

Държава на изпълнение: международен

Институция, изпълняваща дейността: SEECEL (Център за обучение по предприемачество в Югоизточна Европа)

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията: <http://www.seecel.hr>

Основно лице за контакт: Maja Ljubić

Ел. поща на основното лице за контакт: maja.ljubic@seecel.hr

Телефон: +385 (0)1 30 40 260

Други включени участници или партньори: държавите, членувачи в SEECEL (Албания, Босна и Херцеговина, Хърватия, Косово*, бивша югославска република Македония, Черна гора, Сърбия и Турция)

Приложение/целева аудитория на дейността: студенти в педагогическите специалности, учители и училищни директори

Целева степен на образование: различни нива на образование

*Това название не засяга позициите по отношение на статута и е съобразено с Резолюция 1244 на Съвета за сигурност на ООН и становището на Международния съд относно обявяването на независимост от страна на Косово.

- ▶ цели за учителите съгласно стратегията,
- ▶ определени учебни цели за учениците,
- ▶ организиране на ресурси съгласно стратегията,
- ▶ план за подготовка на учителите, друг персонал и „мрежови учители“ за обучение по предприемачество,
- ▶ подкрепа от местната общност, местните предприятия и други заинтересовани страни за училище с преподаване на предприемачество,
- ▶ обща нагласа за училище с преподаване на предприемачество и постоянна работа за развитие на съответната култура,
- ▶ стратегия за споделяне на знания и пример за други училища.

Предпоставки за успех

Пилотното училище по този проект трябва да отговаря на набор от критерии (например да е достъпно с обществен транспорт, да има най-малко две класни стаи на випуск и ИТ оборудване, мнозинството от преподавателския състав и училищното ръководство да ползват ИТ оборудване в работата си, училището да има работещ интернет сайт, да демонстрира доказан системен подход за сътрудничество с родителите и местната власт, училищният персонал да има положително отношение към обучението по предприемачество, преподавателският състав да е запознат със съвременните методи на преподаване, членовете на училищното ръководство да могат да общуват на английски език и да имат опит в

изпълнението на проекти, в т.ч. отражението им върху бюджета, преподавателският състав и училищното ръководство да са запознати с процеса на самооценка и външна оценка). Останалите предпоставки включват участие на други страни (транснационално измерение) и получаване на подкрепа от националното правителство и от ЕС.

Ефект от дейността

- ▶ Учениците, учителите и училищното ръководство имат полза от участието в проекта.
- ▶ С помощта на общи критерии различните държави се учат една от друга и по този начин развиват по-добри икономики на знанието.
- ▶ Благодарение на комплексното му прилагане разработеният инструмент за измерване на ефекта от обучението по предприемачество върху предприемаческите умения на учителите и училищното ръководство се доразвива и проверява на практика.

По-нататъшно развитие

Стратегическият подход към подготовката на студенти в педагогическите специалности и щатни учители ще бъде развит въз основа на досегашния опит и постижения. Специален акцент ще бъде поставен върху наставническия процес и включването на националните институции, отговарящи за подготовката на учителите.

Полезни препратки и ресурси:

Допълнителна информация е достъпна на следните адреси:

<http://www.seecel.hr>

<http://www.seecel.hr/default.aspx?id=14>

<http://www.seecel.hr/UserDocsImages/Documents/Documents>

ППУ

ПОДГОТОВКА НА СТУДЕНТИ В ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ СПЕЦИАЛНОСТИ И НА СПЕЦИАЛИСТИТЕ, ОБУЧАВАЩИ УЧИТЕЛИ

УЧЕБНИ РЕЗУЛТАТИ

ИНТЕГРАЛНА ЧАСТ

МЕЖДУНАРОДЕН

Програма за професионална подготовка на учители

СППУ НАМК е най-голямата институция за подготовка на учители във Финландия. Създадена е през 1959 г., а през 1996 г. влиза в състава на Университета по приложни науки на НАМК. Предлага педагогическа квалификация за преподаватели и специалисти от висши учебни заведения, професионални колежи, институции за образование и обучение на възрастни, организации от публичния сектор, звена за управление на човешките ресурси и организации от стопанския сектор.

Професионалистите, които се записват в силно конкурентната програма за подготовка на учители, трябва да имат най-малко образователно-квалификационна степен „бакалавър“ или най-високата образователно-квалификационна степен в своята професия, както и най-малко

тригодишен трудов стаж в съответната област. Повечето от студенти работят и учат едновременно, а 30 % нямат преподавателски опит.

Целта на програмата за професионална подготовка на учители е да предостави на студентите в педагогическите специалности:

- ▶ знания и умения как да насочват и улесняват учебния процес на ученици от различна среда,
- ▶ възможност да развият преподавателските си способности, като актуализират професионалната си практика и осъзнаят бъдещите тенденции и развитието в сектора на заетостта.

Вид дейност: Програми за подготовка на студенти в педагогическите специалности за обучение по предприемачество

Държава на изпълнение: Финландия

Институция, изпълняваща дейността: Служба за професионална подготовка на учители НАМК

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията: http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/In_English

Основно лице за контакт: Heikki Hannula

Ел. поща на основното лице за контакт: heikki.hannula@hamk.fi

Телефон: +358 3 6463377

Приложение/целева аудитория на дейността: студенти в педагогическите специалности в области като технологии, инженерство и социални науки

Целева степен на образование: средно и висше образование, следдипломна квалификация

- ▶ Програмата за професионална подготовка на учители включва следните модули:
- ▶ основи на педагогическата теория и професионалното обучение,
- ▶ педагогика в областта на професионалната квалификация,
- ▶ обучение на студентите на работното им място, предимно в учебни заведения,
- ▶ защита на дисертация.

От 2006 г. се предлага и избираем курс на обучение по предприемачество „Основи на предприемачеството“ (3 учебни кредита).

Програмата за професионална подготовка на учители има голям успех, кандидатите са много, а има капацитет да се приемат само една трета от желаещите.

Предпоставки за успех

- ▶ Обучението по предприемачество следва да бъде неразделна част от мисията и учебния план на институцията.
- ▶ Предприемаческите цели следва да бъдат включени в критериите за оценка на обучението.

Ефект от дейността

От 2012 г. обучението по предприемачество е заложено в четири курса:

- ▶ „Общество, професионален живот и образование“ (4 учебни кредита): студентите в педагогическите специалности могат да определят смисъла на обучението по предприемачество в рамките на образованието и като част от професионалния живот.
- ▶ „Насочване на ученето“ (7 учебни кредита): студентите в педагогическите специалности могат да прилагат обучението по предприемачество в различна учебна среда.
- ▶ „Мрежи на образованието“ (3 учебни кредита): студентите в педагогическите специалности могат да развият сътрудничеството между различни мрежи от **предприятия** и други заинтересовани страни.
- ▶ „Подготовка на учители“ (15 учебни кредита): студентите в педагогическите специалности могат целенасочено и **предприемчиво** да развият преподавателския си опит.

ППУ

ПОДГОТОВКА НА СТУДЕНТИ
В ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ СПЕЦИАЛНОСТИ

СЕРТИФИЦИРАНЕ

ИНТЕГРАЛНА ЧАСТ

ФИНЛАНДИЯ

Полезни препратки и ресурси:

Представяне на колежа от Хейки Ханула е достъпно на следния адрес: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/heikki_hannula_en.pdf

На интернет страницата на университета има обща информация за програмата: http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/In_English/Education/professional_teacher_education

Бивши възпитаници подпомагат подготовката на учители

Университетът „Метрополитен“ в Суонзи прилага редица иновативни методи, за да подготви студентите в педагогическите специалности за реалните условия в класната стая и да им помогне да развият предприемачески умения. Например университетът ангажира бивши студенти и възпитаници при изготвянето и развитието на програмата. Възпитаниците могат да се включат също в реалното прилагане на програмата в класната стая, както и в оценката на новите студенти в педагогическите специалности. Това е т.нар. „модел на постоянно преосмисляне“, който позволява на бившите студенти да допринесат за текущата учебна практика.

Тези инициативи се зараждат в самия Университет. Първоначално в курсовете по визуални комуникации във Факултета по изкуство и

дизайн постоянно се привличат бивши студенти за оценка на специализираните курсове. Програмите за подготовка на учители в Педагогическия факултет също възприемат този подход. Бивши студенти, които са създали свои предприятия, подпомагат и наблюдават развитието на обучението на студентите в педагогическите специалности. За този проект университетът бе отличен с награда на конференцията „Интернационализиране на образованието и обучението по предприемачество“ в Бразилия (2006 г.).

Програмата се счита за добра практика, защото учителите придобиват опит в света на предприемача, включително как да подготвят учениците да работят с предприемачите в бъдеще.

Вид дейност: Програми за подготовка на студенти в педагогическите специалности

Държава на изпълнение: Обединено кралство

Институция, изпълняваща дейността: Университет „Метрополитен“, Суонзи

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията:

<http://www.smu.ac.uk/>

Приложение/целева аудитория на дейността: студенти в педагогическите специалности

Целева степен на образование: различни нива

Предпоставки за успех

- ▶ Признаване на ценния опит и учене от опита на предприятията.
- ▶ Специалистите по подготовка на учители осъзнават ценния опит на бившите студенти и възможностите, които това може да разкрие за текущата учебна практика.
- ▶ Независимо че в наши дни преподавателите могат относително лесно да се свържат с бившите си студенти, необходимо е конкретна личност, която студентите уважават и имат желание да подкрепят, дългосрочно да се посвети на това. Организацията и управлението на курса също изискват време.

- ▶ Това действа като механизъм за контрол на качеството на текущата практика (в сравнение с алтернативна или предишна практика).
- ▶ Бившите студенти имат възможност да участват в текущата практика, а това засилва мотивацията на настоящите студенти и освен това доказва как се случват нещата в реалния свят в сравнение с теорията, преподавана в класната стая.
- ▶ Курсовете могат да се адаптират „в движение“, тъй като има възможност да се включи най-актуално обучение от страна на бивши студенти и възпитаници.

Ефект от дейността

- ▶ Основният ефект за университета е „актуалността“ на обучението и съответно удовлетворението и отзивите на студентите. Уелс е едно от местата с най-голям дял успели малки фирми, създадени от бивши възпитаници, които намират пазарно приложение на придобитите в университета знания и умения, а Университетът „Метрополитен“ в Суонзи трайно се нарежда на челните места в класацията. Това допринася и за общото доверие в университета, „защото правим това, което казваме, че правим“.

Полезни препратки и ресурси:

Penaluna, A. & Penaluna, K. (2006) Business Paradigms in Einstellung: A Creative industries perspective on enhancing entrepreneurial education.

Internationalizing Entrepreneurial Education and Training Conference, Sao Paulo, Brazil.

(„Бизнес парадигми в Einstellung: перспективата на творческите индустрии за засилване на обучението по предприемачество“. Конференция по интернационализиране на образованието и обучението по предприемачество, Сао Пауло, Бразилия. Награда за „Най-добър емпиричен материал“ – извънредна награда за старши научни сътрудници)

Penaluna, A. & Penaluna, K. (2008) Business Paradigms in Einstellung: Harnessing Creative Mindsets for Entrepreneurial Education, Journal of Small Business and Entrepreneurship 21, no 2, pp 231-250. („Бизнес парадигми в Einstellung: използване на творческия дух за обучение по предприемачество“, списание „Малък бизнес и предприемачество“ 21, стр. 231 – 250). Достъпно на следния адрес: <http://www.freepatentsonline.com/article/Journal-Small-Business-Entrepreneurship/204931981.html>

ППУ

ПОДГОТОВКА НА СТУДЕНТИ В
ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ СПЕЦИАЛНОСТИ

АНГАЖИРАНЕ НА БИВШИ ВЪЗПИТАНИЦИ

УЧЕНЕ ОТ ИНДУСТРИЯТА

ОБЕДИНЕНО КРАЛСТВО

Задължителен курс по музика с предприемачески подход (педагогически подход)

Педагогическият факултет на **Лапландския университет** е основан през 1979 г. и е най-старият факултет на университета. В него се обучават около 700 студенти по бакалавърски програми; факултетът има 80 докторанти и 60 служители. Предприемачеството и обучението по предприемачество са ключов елемент от стратегията на факултета.

Обучението в задължителния курс по музика с предприемачески подход е съсредоточено както върху предприемаческите подходи за усвояване на нови знания, така и върху приобщаващата педагогика. Чрез предприемачески елементи, като откриване и създаване на възмож-

ности, експериментиране, отразяване и управление на знанието, всеки студент може да усвои различна материя, като използва своите силни страни, навици и други индивидуални предпоставки.

Курсът съчетава обучение по музика и по предприемаческо мислене и поведение, по-специално чрез избор между различни алтернативи в музиката. Преподавателят подпомага процеса, като обвързва експериментите на студентите и показаните от тях знания с целите и съдържанието на учебните програми. Студентите получават знания за музиката като явление и за начините на преподаване на музика. Наред с това се акцентира върху някои

Вид дейност: Методи и педагогически похвати за преподаване на предприемачество

Държава на изпълнение: Финландия

Институция, изпълняваща дейността: Лапландски университет

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията:

http://www.ulapland.fi/InEnglish/Units/Faculty_of_Education.iw3

Основно лице за контакт: Lenita Hietanen

Ел. поща на основното лице за контакт: lenita.hietanen@ulapland.fi

Телефон: +358 (0) 404 844 164

Приложение/целева аудитория на дейността: студенти в педагогическите специалности

Целева степен на образование: различни нива

предприемачески качества и умения, например инициативност, самоувереност, упоритост, поемане на риск, вземане на решения, умения за водене на преговори, приемане на несигурността и учене чрез грешки.

Някои от дейностите за постигането на тази цел включват:

- ▶ Преподавателят дава възможност на студентите да решат какво, до каква степен, кога и с кого ще учат. По този начин той ги насърчава да поемат рискове, да управляват несигурността и да ръководят обучението си, като носят отговорност за учебния си процес.
- ▶ По време на курса се набляга на взаимното учене, по-специално съвместно вземане на решения и решаване на проблеми в рамките на интерактивни дискусии.
- ▶ Всеки студент си води записки в личен дневник за размисъл. Преподавателят дава примери за предприемачески качества и умения. След всеки урок по музика студентите оценяват кои предприемачески качества и умения са усетили като най-силно проявени по време на учебния процес по музика и записват оценките в своите дневници.

Предпоставки за успех

Преподавателят набляга върху четири основни елемента, които са особено важни за успеха:

- ▶ Съвместно вземане на решения: по време на учебния процес и след това преподавателят и студентите обсъждат, разсъждават и оценяват както метода, така и знанията – как научавам това, което уча? Следва да бъде отразен всеки етап от учебния процес: планиране, действие и резултат.
- ▶ Практически упражнения. Преподавателят създава различни възможности за студентите, за да могат да участват иновативно при определянето на целите, планирането на методите на обучение и предприемането на действия. Чрез разсъждаване студентите могат да изведат нови знания от своя опит и да оценят както процеса на обучение, така и резултата от него.
- ▶ Преподавателят подпомага и улеснява процеса. Най-съществено е това, че той не дава готови отговори на студентите, а ги оставя сами за себе си да открият знанието. Въпреки това преподавателят трябва

да предлага навременна индивидуална помощ на студентите, които могат да работят при коренно различни обстоятелства.

- ▶ Време за размисъл: преподавателят трябва да остави достатъчно време за водене на дневниците за размисъл и за дискусии с елементи на разсъждение по време на учебния процес и след това. Акцентът в разсъжденията трябва да бъде върху предприемаческия подход на обучение и върху музикалното съдържание на учебните програми.

Ефект от дейността

Макар че все още няма официална оценка на тази дейност, според наблюденията тя действително подпомага подготовката на учителите за обучение по предприемачество, защото:

- ▶ Студентите се насърчават да изследват собствената си предприемчивост чрез експерименти и разсъждения на всички етапи на учебния процес.
- ▶ Студентите трябва да прилагат различни предприемачески похвати за избор между предлаганите и възникващи възможности в процеса на обучение.
- ▶ Студентите могат да наблюдават предприемчивостта и организацията на своите преподаватели в учебна среда.
- ▶ Студентите се насърчават да прилагат своя предприемачески опит и компетентност в други дисциплини и на различни образователни равнища.

Планове за развитие

- ▶ Да се предвиди повече време за взаимния творчески процес на студентите в педагогическите специалности да създават нови възможности.
- ▶ Да се определи повече време за критично разсъждение: социалната справедливост и равните възможности са неразделна част от приобщаващия предприемачески подход.

ППУ

ПРЕПОДАВАНЕ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

МУЗИКА И ТВОРЧЕСТВО

СЪТРУДНИЧЕСТВО

ФИНЛАНДИЯ

Консултант по иновации: Университетски колеж, Копенхаген

Дейността се предлага от Педагогическия факултет на **Университетския колеж** за студенти в педагогическите специалности, които се обучават за работа като преподаватели в началното и прогимназиално училище. Насочена е към всички нива на образование, предимно към студентите в педагогическите специалности, но и към самите учители. Предлага се на всички третокурсници от педагогическите специалности и се популяризира чрез срещи, онлайн и чрез статии. От пролетта на 2013 г. ще се предлага и като интензивна европейска програма за 24 студенти в педагогическите специалности от 5 държави.

Целта на тази дейност е да насърчи и развие предприемаческото мислене на студентите в педагогическите специалности и да им даде

модел на процес със съответните техники, които да използват в бъдещата си преподавателска практика. Моделът се нарича „FIRE“ („ОГЪН“) и включва 4 специфични и взаимосвързани етапа:

F — намиране на факти (от книгите и реалния живот)

I — иновативни идеи (генериране + подбор)

R — проверка в реални условия (чрез прототипи + обратна връзка)

E — оценка (на продукта + процеса и обучението).

Вид дейност: Методи на иновативно преподаване, свързани с обучението по предприемачество

Държава на изпълнение: Дания

Институция, изпълняваща дейността: Университетски колеж, Копенхаген, Педагогически факултет

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията: <http://blaagaard-kdas.ucc.dk/english/>

Основно лице за контакт: Lilian Rohde

Ел. поща на основното лице за контакт: LR@ucc.dk

Телефон: +45 4189 7581

Приложение/целева аудитория на дейността: студентите в педагогическите специалности в

Университетския колеж; преподаватели, занимаващи се с ППР

Целева степен на образование: студентите се обучават за преподаватели в началното и прогимназиалното училище

Студентите в педагогическите специалности развиват и своята компетентност за взаимодействие с местната общност, за установяване на контакти и за прилагане на модела с партньори извън образователната институция.

В рамките на двуседмична програма студентите в педагогическите специалности се свързват с определен учител, запознават се с проблемите и избират един, който биха желали да решат. През 2012 г. задачата им бе да работят по проблеми, свързани с приобщаването и диференцираното обучение. Те обсъдиха проблемите в групи и очертах иновативно решение, което предложиха на учителя.

Предпоставки за успех

- ▶ мотивация за участие на студентите от педагогическите специалности;
- ▶ участие на щатни учители от началното и прогимназиалното училище;
- ▶ ефективна организация, т.е. относително малък брой преподаватели в колеж могат да водят дейността с големи групи участници;
- ▶ програмата е разработена в продължение на седем години, като включва кратък „пробен“ вариант за студентите в педагогическите специалности в началото на обучението им.

Ефект от дейността

- ▶ Привличането на учителите като клиенти е иновативен метод.
- ▶ Използваният подход постига необходимите учебни цели на обучението по предприемачество за студенти в педагогическите специалности, по-специално когато студентите планират успоредна дейност за учениците си като част от практикума си като учители.
- ▶ Осигуряват се възможности студентите в педагогическите специалности да се запознаят с методиката, теорията и практиката на обучението по предприемачество.
- ▶ Дейността има пряко отношение към професионалния живот на студентите и би могла да прерасне в дейности в различна професионална среда в зависимост от потребностите на реалните ползватели.
- ▶ Програмата има доказано въздействие, например чрез създаването понастоящем на Център за иновации за подготовка на учители, както и на проект за обмяна на добри практики с други датски колежи.

Планове за развитие

Чрез нова учебна програма за първоначална подготовка на учители по всички предмети, включваща задължително обучение по предприемачество и в областта на иновациите се постига напредък в подготовката на учителите.. Модели като описания по-горе стават част от професионалните умения на студентите.

ППУ

ПРЕПОДАВАНЕ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

ПРОЦЕСНИ ТЕХНИКИ

УЧИТЕЛИТЕ КАТО КЛИЕНТИ

ДАНИЯ

REAL (Предприятия в селските райони за учене в действие) като професионален и педагогически инструмент

В Университетския колеж на Sogn og Fjordane има приблизително 3000 студенти и 300 служители. Обучението по предприемачество е задължително за всички студенти в педагогическите специалности, обучаващи се за преподаватели в началните, средните и професионалните училища, и е част от учебния план. На всички студенти се предлага най-малко двудневно обучение по предприемачество и по инструмента REAL, което се предлага и под формата на курс за продължаващо обучение за практикуващи учители в рамките на два или четири дни.

Инструментът REAL (Предприятия в селските райони за обучение в действие) беше разработен първоначално през 80-те години на мина-

лия век за селските райони в САЩ. Университетският колеж на Sogn og Fjordane притежава правата за материала в Европа и предлага курсове и обучение по тази програма. Практиките на REAL се основават на реалния опит от обучението по предприемачество, при които студентите преподават и използват материала непосредствено след като са го усвоили, и това води до 90 % успеваемост спрямо само 5 % от лекциите. Техниката на преподаване по инструмента REAL **следва модела на ученето чрез опит**. Тя се основава на следната идея по отношение на обучението:

„Кажете ми и ще забравя, покажете ми и ще запомня, включете ме и ще разбера“.

Вид дейност: Методи и педагогически похвати за преподаване на предприемачество

Държава на изпълнение: Норвегия

Институция, изпълняваща дейността: Университетски колеж на Sogn og Fjordane

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията:
<http://www.hisf.no/en/home>

Основно лице за контакт: професор Ivar A Offerdal

Ел. поща на основното лице за контакт: ivar.offerdal@hisf.no

Телефон: +4757676065/+4791300539

Телефон: Факултет по подготовка на учители и спорт: +4757676000

Приложение/целева аудитория на дейността: студенти по педагогически и спортни специалности

Целева степен на образование: различни степени на образование (основно, средно и професионално образование). REAL се предлага и като курс за продължаващо обучение за практикуващи учители.

Техниката отчита връзката между възприемане, разширяване, прилагане и опит. Крайно важно е обучаваните да имат „конкретен опит“, събитие, в което участват активно. По този начин обучението се подсилва с разсъждаване върху опита и след това се разширява, когато обучаваният определя абстрактните идеи, теории и принципи, които са в основата на учебната дейност. Накрая обучаваният пренася новопридобитата лексика и умения върху реални житейски ситуации.

Инструментът REAL е насочен към училища в селските райони и районите от по-градски тип, където изграждането на местна идентичност се счита за особено важно като начин за стимулиране на учениците да се върнат един ден в района и да започнат бизнес. Учебната програма е фокусирана върху две широкообхватни области: теми, свързани с жизненоважните умения и нагласи и теми, свързани с бизнеса. Целта е в началото да се наблегне на нагласите, от които след това се развиват ключовите компетентности. Насочеността е върху развиване на комуникативност, критично и творческо мислене, способност за решаване на проблеми, ефективна съвместна работа с други и местна идентичност. От гледна точка на бизнеса се насърчава усвояването на знания в областта на пазарния анализ, знания в по-широк икономически план, както и в областта на маркетинга и продажбите.

Инструментът REAL набляга върху партньорствата с външни институции/организации и се подпомага от деканите/председателите на факултетите в Университетския колеж. Освен това те разработват и изпробват в движение нови идеи с „училища – модели“, които им помагат за разработването на материала. Концепциите на инструмента REAL се разпространяват в институцията чрез обучението на колеги и пропагандирането на идеята за обучение по предприемачество. Набляга се на необходимостта от търпение.

Предпоставки за успех

Важно е учителите да имат подкрепата на училището за прилагането на инструмента, както и да имат нужното търпение и ясно:

- ▶ да определят учебните цели на дейността;
- ▶ да организират времето и набавят материалите за изпълнението на дейността;
- ▶ да разработят процедура, основана преди всичко на дейността в група, която води до изготвянето на презентация;
- ▶ да изградят връзката между извършеното и усвоеното от учащите се и изпълнението на техните цели;
- ▶ да накарат учащите се да разгледат възможностите за реално приложение и начините за изграждане на връзки между обучението в рамките на трудовата дейност и ежедневието.

Ефект от дейността

- ▶ Повечето местни общности и училища в областта Sogn og Fjordane преподават предприемачество и използват материала.
- ▶ Прегледите на мненията на учениците подсказват, че те са доволни от опита с инструмента REAL.
- ▶ Програмата е посочена като добра практика в норвежко изследване от 2004 г., както и в друг проект през 2012 г. Споменава се и в държавните планове (2004/2006 г.).
- ▶ В доклад от научно изследване, осъществено от Kunnskapsparken, Bodø през 2009 г. се дава висока оценка на инструмента REAL, който е част от подготовката на учители в Sogn og Fjordane от 2007 г.

Планове за развитие

Всички преподаватели във Факултета по образование на Sogn og Fjordane ще участват в двудневен работен форум, на който ще бъде обсъдено включването на обучението по предприемачество в новия учебен план. То ще стане задължителен предмет в бъдещото обучение като курс по педагогическо предприемачество, за който се признават кредити и като част от трансдисциплинарното обучение.

ППУ

ПРЕПОДАВАНЕ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

УЧЕНЕ ЧРЕЗ ОПИТ

СЪТРУДНИЧЕСТВО

НОРВЕГИЯ

Програма за предприемачество за деца от 3 до 12 години

Политехническият институт на Viana do Castelo (IPVC) е основан през 1980 г. Мисията му е да предоставя „квалифицирано хуманитарно, културно, научно, техническо и професионално обучение, да осъществява необходимата изследователска дейност за изпълнението на своята мисия и да си сътрудничи с регионалната общност на Alto-Minho, по-специално с производствените и предприемаческите сектори“.

Предприемаческата програма „Да имаш идеи как да промениш света“ е насочена към деца на възраст от 3 до 12 години и е резултат от партньорството между Факултета по образование на Политехническият институт Viana do Castelo и образователния център „Делта“ на Alice Nabeiro. Проектът споделя едно по-широко определение на обучението по предприемачество, което се разглежда като процес, даващ възможност на учащите се да претворяват идеите в действие, и е предназна-

чено да насърчава предприемаческите умения, известни като „меки умения“, на децата и на студентите в педагогическите специалности.

Програмата разполага с материали и предложения за дейности, предназначени за деца в предучилищна възраст (3 – 5-годишни), деца в първия етап от основното училище (6 – 9-годишни) и във втория етап от основното училище (10 – 12-годишни). Децата разработват свои проекти въз основа на собствените си идеи, като изучават уменията, необходими във всяка една от следните области на знанието:

- ▶ стимулиране на идеи
- ▶ споделяне на идеи

Вид дейност: Методи и педагогически похвати за обучение по предприемачество

Държава на изпълнение: Португалия

Институция, изпълняваща дейността: Политехнически институт към колежа Viana do Castelo (IPVC)

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията:
<http://portal.ipvc.pt/portal/page/portal/ese>

Приложение/целева аудитория на дейността: студенти в педагогическите специалности

Целева степен на образование: предучилищно

- ▶ Какво искам да правя?
- ▶ нагласи
- ▶ изслушване на другите
- ▶ говорене за проекта
- ▶ съвместна работа
- ▶ определяне на потребностите
- ▶ създаване на прототипи за споделяне на проекта
- ▶ мрежа за съвместна дейност
- ▶ цикли от задачи
- ▶ ръководство на проекти.

Във Факултета по образование на Политехническият институт на Viana do Castelo, в рамките на курсове за първоначална подготовка на учители студентите в педагогическите специалности получават обучение в областта на обучението по предприемачество, което се прилага във формат, идентичен на този на предприемаческата програма за възрастовата група 3 – 12 години. С други думи обучението по предприемачество е предназначено да стимулира развитието на предприемачески умения (знания, нагласи и ценности) у самите студенти в педагогическите специалности. Едновременно с това студентите се научават как да насърчават предприемаческите умения на малките деца (от 3 до 12 години). Материалите за обучението по предприемачество са изпробвани и адаптирани в рамките на „преподавателски практикум“ на студентите в приемни училища. Студентите в педагогическите специалности работят в сътрудничество и изучават педагогическите методи, подходящи за обучението по предприемачество. Това е също и начин за споделяне и разпространяване на практики за обучение по предприемачество в приемните училища. Проектът се оценява с помощта на подход на изследване в действие.

Предпоставки за успех

- ▶ Училищата се ангажират с подходи за активно обучение и работа по проекти
- ▶ Училища с гъвкави учебни програми
- ▶ Развитие на предприемачески умения в подготовката на студенти в педагогическите специалности
- ▶ Строг контрол на обучението по предприемачество по време на практиката на студентите в приемните училища
- ▶ Наблюдение на процеса и резултатите от обучението по предприемачество (например с помощта на модел за изследване в действие) и оценка, адаптиране и създаване на материали за разнообразни училищни условия
- ▶ Установяване на добри практики, споделяне и разпространение на проекта

Ефект от дейността

- ▶ Програмата дава възможност на студентите в педагогическите специалности да развият обучението по предприемачество в детските градини и основните училища

ППУ

ПРЕПОДАВАНЕ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ

РАБОТА ПО ПРОЕКТИ

ПОРТУГАЛИЯ

Полезни препратки и ресурси:

Представяне на проекта и на корицата на ръчника “Ter ideias para mudar o mundo” („Да имаш идеи как да промениш света“).

<http://internacional.ipvc.pt/en/node/17>

Център за творчество, иновации и предприемачество към Arteveldehogeschool

Университетският колеж Artevelde в Гент се стреми да подготвя специалисти, които могат да прекрочват границите с творческо и иновативно мислене и предприемачески дух. Целта е студентите и преподавателският състав да бъдат предизвикани да търсят нови отговори въз основа на нови идеи в динамичните условия на обучение. Експертният център за творчество, иновации и предприемачество ACCIO, създаден през септември 2011 г. и ръководен от генерален директор, играе водеща роля в този процес. Това следва да доведе до постигането на една от основните стратегически цели на колежа: „да се насаждат и насърчават творчест-

вото, иновациите и предприемачеството у студентите и служителите“. Всяка една катедра (16 на брой) има свой отговорник за проекта ACCIO.

Всички иновации в учебната програма са вдъхновени от уменията, които трябва да притежава предприемачът, в това число: творчество, търсене на възможности, ориентираност към потребителите, водеща роля, упоритост и т.н. Разработен е онлайн инструмент, който позволява предварителна и последваща проверка на предприемаческите умения на студентите и преподавателите. Служителите на проекта ACCIO са обучени

Вид дейност: Методи и педагогически похвати за обучение по предприемачество

Държава на изпълнение: Белгия

Институция, изпълняваща дейността: Университетски колеж Artevelde

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията:

<http://www.arteveldehogeschool.be/accio/nl/>

Основно лице за контакт: Dominique Roodhooft

Ел. поща на основното лице за контакт: Dominique.roodhooft@arteveldhs.be

Телефон: +32 92347477

Приложение/целева аудитория на дейността: преподавателите и студентите от колежа

Целева степен на образование: висше образование

да откриват тези умения. Всяка програма има свой речник на ACCIO, който съдържа описание на уменията и съответните учебни цели. Той улеснява систематизираното интегриране на творчеството, иновациите и предприемачеството в учебната програма. Освен това служителите по проекта ACCIO, отговарящи за творчеството, подпомагат сесии на мозъчната атака, подготовката по творческо мислене на преподавателите, вдъхновяващи лекции и други дейности за засилване на творческите и предприемаческите действия.

Някои от резултатите на проекта ACCIO включват:

- ▶ 13 дискусии за намиране на нестандартни решения на проблеми с участието на преподаватели и студенти през последните 3 месеца
- ▶ събиране на 130 студенти с творческа идея в началото на учебната година
- ▶ 36 студенти са получили подкрепа по Accio за създаване на собствена фирма през първото тримесечие на 2012 г.
- ▶ 400 студенти са взели успешно онлайн изпита през учебната 2011 – 2012 г.
- ▶ Извлеченият опит включва:
- ▶ Преподавателите трудно се убеждават. Те свързват обучението по предприемачество единствено с бизнеса, а това е определение в прекалено тесен смисъл.

Полезни препратки и ресурси:

http://www.youtube.com/watch?v=to06gDoDzu0&feature=player_embedded
http://www.youtube.com/watch?v=_7_15DdqQ4A&feature=player_embedded
<http://www.arteveldehogeschool.be/accio/nl/>
<http://www.scoop.it/t/tools-voor-lesgevers>
<http://www.scoop.it/t/arteveldehogeschool-en-ondernemen>
<http://www.scoop.it/t/food-en-drinks-for-creative-brains>
<https://twitter.com/AccioArtevelde>
<http://nl-nl.facebook.com/accio.artevelde>

- ▶ Трудно е да бъде включено обучението по предприемачество в различните тематични области, но срещите с преподаватели и студенти помагат за пренасянето на добри практики от една катедра в друга.

Предпоставки за успех

- ▶ Низходяща подкрепа: подкрепата от страна на ръководството е крайно важна
- ▶ Обучението по предприемачество следва да бъде признато от общността като съответно образование
- ▶ Да се мотивират учителите да усвояват и оценяват значението на обучението по предприемачество
- ▶ Моделът на 13-те компетентности е добре дефиниран и структуриран, а това го прави по-лесен за разбиране и прилагане.

Ефект от дейността

- ▶ Успешно интегриране на предприемачеството в учебната програма и обучението, както и стимулиране на предприемачеството и иновациите на студентите с цел повишаване на пригодността им за заетост.

ППУ

ПРЕПОДАВАНЕ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

ПРИЗНАВАНЕ НА УМЕНИЯ

ИНТЕГРИРАНЕ В УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

БЕЛГИЯ

Иновации и предприемачество

Бивша югославска република Македония въведе през 2008 г. задължителния курс „Бизнес и предприемачество“ за учениците четвърта година в средното училище с хорариум 2 часа седмично. С цел укрепване на капацитета на новите учители за преподаване на новия предмет, **Националният център за развитие на ученето в сферата на иновациите и предприемачеството (NCDIEL)** организира двудневни обучения за всички учители. Освен това NCDIEL предостави материали и отговаря заедно с Бюрото за развитие на образованието (БРО) за организацията на Националния конкурс за бизнес планове между средните училища. Конкурсът е под патронажа на министър-председателя.

През последните няколко години правителството на бивша югославска република Македония сериозно подкрепя развитието на предприема-

чески дух у младежите. През ноември 2011 г. то обяви въвеждането от септември 2012 г. на нов курс „Иновации и предприемачество“ за учениците първа, втора и трета година в средното училище (на възраст 14, 15 и 16 години), а от септември 2014 г. и за учениците от 8 и 9 клас (на възраст 12 и 13 години). Правителството ще подкрепя подготовката на учителите по новия предмет.

През ноември 2011 правителството създаде и **Национална мрежа на преподавателите по предприемачество**.

- ▶ Учебната програма на новия курс беше разработена в периода януари – март 2012 г. и официално одобрена от министъра на образованието и науката в средата на март 2012 г.

Вид дейност: Методи за иновативно преподаване, свързани с обучението по предприемачество

Държава на изпълнение: бивша югославска република Македония

Институция, изпълняваща дейността: Министерство на образованието и науката на бивша югославска република Македония

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията: <http://www.mon.gov.mk/>

Основно лице за контакт: Vesna Horvatovikj и Radmil Polenakovik

Ел. поща на основното лице за контакт: vesnahorvatovik@bro.gov.mk (отговорна институция), radmil.polenakovik@ncdiel.mk (подкрепя за създаването и прилагането на програми и обучения)

Включени допълнителни участници или партньори: Бюро за развитие на образованието, Национален център за развитие на обучението по иновации и предприемачество (NCDIEL)

Приложение/целева аудитория на дейността: студенти и преподаватели

Целева степен на образование: основно и средно

- ▶ През май и юни 2012 г. NCDIEL и КПО (Комисия по продължаващо обучение – друга организация – доставчик на обучение) проведеха двудневни обучения на 1300 учители по темата, свързан с новата учебна програма. Обучението беше финансирано от правителството.
- ▶ В периода май – август 2012 г. NCDIEL изготви учебни материали и учебници за новия курс. На 30 август 2012 г. NCDIEL организира еднодневно обучение на 300 учители за запознаването им с новите учебни материали.
- ▶ Новият курс беше въведен от началото на новата 2012 учебна година. Ще има по един час седмично във всички класове и през трите години (първа, втора и трета година)
- ▶ Същата процедура (изготвяне на учебна програма, подготовка на учителите и изготвяне на материали) ще бъде повторена за курса „Иновации и предприемачество“, който ще бъде въведен в основното училище от септември 2014 г.

Основните теми на обучението са:

- ▶ Какво представлява обучението по предприемачество?
- ▶ Професионално ориентиране
- ▶ Предприемачество: истини и митове за предприемачеството, основни принципи на предприемачеството, предприемачески процес (предприемачески часовник) и неговите елементи, ключови предприемачески умения, предприемачески методи на преподаване.
- ▶ Как да изградим иновативно общество?
- ▶ Как да бъдем иновативни? Търсене на нови идеи, методи за генериране на идеи, систематизация и оценка на идеите

Това е пример за добра практика на низходящ подход на политическа подкрепа за обучението по предприемачество. Правителството реши, че учениците на възраст от 12 до 18 години всяка година ще бъдат пряко включени в обучение по предприемачество. Това означава, че всяка година ще има 36 часа на преки контакти по различните теми в областта на иновациите и предприемачеството (72 часа през последната година от обучението).

Предпоставки за успех

Основните елементи, допринасящи за успеха на тази дейност са:

- ▶ Политическа подкрепа от правителството на БЮРМ за подпомагане въвеждането на новия курс;
- ▶ Държавно финансиране за подготовката на преподаватели;
- ▶ Добро сътрудничество между БРО и NCDIEL;
- ▶ Персоналът на NCDIEL има сериозен опит в обучението по предприемачество, методите на преподаване и преките контакти с учителите.

Ефект от дейността

- ▶ Основното послание от този случай е, че при проактивно правителство (низходящ подход) и въвеждане на задължителен курс или курсове по предприемачество има възможност всички ученици в страната да бъдат запознати с предприемачеството и сродните му дейности.

ППУ

ИНОВАТИВНО ПРЕПОДАВАНЕ

ДЪРЖАВНА ПОДКРЕПА

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ

БИВША ЮГОСЛАВСКА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЯ

Полезни препратки и ресурси:

Представяне на двудневното обучение на учители е достъпно на следния адрес www.ncdiel.mk (на македонски език).

Новата програма е достъпна на Интернет страницата на БРО (на македонски език).

Уелска мрежа на преподавателите по предприемачество

Уелската мрежа на преподавателите по предприемачество (WEEN), подкрепяна от уелското правителство, е източник на информация и насоки за преподавателите в областта на иновациите и креативността и обучението по предприемачеството в Уелс.

В този проект участват 7 колежа и университета, свързани в мрежа. По него е разработен акредитиран модел на магистърска програма за подготовка на учители за обучение по предприемачество. Курсът беше използван като основа за подготовката на преподаватели от средите на професионалното образование и обучение, висшето образование и базираното в общността образование.

Дейността подпомага подготовката на преподавателите за обучение по предприемачество чрез структуриран подход към разбирането на важността на предприемачеството за обществото, икономиката и образова-

нието, както и чрез практически знания за методологиите и педагогическите похвати на обучението по предприемачество. Курсът използва „задействащ“ подход. Това е „базирано на любопитството обучение“, при което учителите сами определят контекста на обучението си като го прилагат в своите среди.

Тази дейност се подкрепя от организацията **„(EEUK) Преподаватели по предприемачество“ на Обединеното кралство**. EEUK участва в изграждането на мрежи за подпомагане и развиване на предприемачеството. Тя има над 500 членове – преподаватели по предприемачество и професионалисти от повече от 90 висши учебни заведения в Обединеното кралство. Участието на EEUK допринася за използването на опита на Обединеното кралство при разработването на проекта, за включване в мрежата на EEUK и за по-широкото разпространение на резултатите от проекта.

Вид дейност: Изграждане на мрежи и обмен на добри практики

Държава на изпълнение: Обединено кралство – Уелс

Институция, изпълняваща дейността: Уелска мрежа на преподавателите по предприемачество (WEEN) c/o Swansea Metropolitan, Trinity St David, Уелс

Основно лице за контакт: Andy Penaluna

Ел. поща на основното лице за контакт: Andy.penaluna@smu.ac.uk

Телефон: +44 1792481199

Включени допълнителни участници или партньори: правителството на Уелс, организацията „Преподаватели по предприемачество“ от Обединеното кралство

Приложение/целева аудитория на дейността: университети/колежи за подготовка на учители/ПОО

Целева степен на образование: интердисциплинарно/различни степени на образование

Предпоставки за успех

Дейността може да се счита за добра практика поради обратната връзка със студентите и задълбоченото разбиране на предприемаческата нагласа.

Има няколко крайно важни елемента, които могат да подпомогнат бъдещи добри практики в тази област:

- ▶ Националните мрежи следва открито да споделят както добри, така и лоши практики.
- ▶ Националните мрежи следва да информират правителството и да лобират на възходящ принцип.
- ▶ Правителството „купува“ и първоначално финансира изследвания (например проучване на приложимостта, възложено от правителството на Уелс).

За да могат ПП да постигнат напредък в тази област, е необходимо да са налице следните елементи:

- ▶ По-добро разбиране на мотивацията за творчество и по-задълбочено осмисляне на нагласите на предприемчивите и предприемачите (но не тези, които сега започват);
- ▶ Признаване на консенсуса, произтичащ от мрежите на опитните преподаватели;
- ▶ Интегриращ университет – който свързва различни педагогически подходи, заема и адаптира философии.

Полезни препратки и ресурси:

Обучението по предприемачество изисква предприемчиви преподаватели: вдъхновяване на новите учители чрез предоставяне на формално обучение за учители <http://sbaer.uca.edu/research/icsb/2012/Penaluna%20486.pdf>

Различни казуси са достъпни на тяхната интернет страница на адрес: <http://www.enterprise.ac.uk/index.php/case-studies>

Представяне, изготвено от Andy Penaluna, е достъпно на следния адрес: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/andy_penaluna_en.pdf

Основано на творчеството оценяване и разбиране на невронните методи: дискусия и анализ на казус: <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=1891415> Проект „Adeptt“ www.adeptt.eu

Център за ППР „YES“ http://ms.fs4b.wales.gov.uk/sub_sites/big_ideas_wales/content/projects/colleges_and_universities/entrepreneurship_hubs.aspx

Ефект от дейността

- ▶ допринася за развитието на мрежи за споделяне на практики в областта на обучението по предприемачество;
- ▶ подготвя бъдещи учители за обучението по предприемачество;
- ▶ подпомага нови инициативи в Обединеното кралство и ЕС (чрез проекта „ADEPTT“ („Признаване и развитие на предприемаческата практика при подготовката на учители“) и тематичните работни групи на ЕС).

Планове за развитие

Усвоените уроци от създаването на първия модул за подготовка на учители „Преподаватели по предприемачество“ (носещ съответен брой кредити) вече се разпространяват в Обединеното кралство чрез организацията „Преподаватели по предприемачество“, Обединено кралство и допринесоха за дискусиите на политиката на равнище ЕС. През 2013 г. този проект еволюира във всеобща инициатива на Уелс под названието „Център за ППР „YES“, също финансирана от уелското правителство в рамките на Стратегията за младежко предприемачество.

ППУ

ИЗГРАЖДАНЕ НА МРЕЖИ

СЪТРУДНИЧЕСТВО

СЕРТИФИЦИРАНЕ

ОБЕДИНЕНО КРАЛСТВО

Примери от практиката в областта на продължаващото професионално развитие (ППР)

Продължаващо професионално развитие: основни послания от примерите

За да постигне целта за устойчиво прилагане на обучението по предприемачество в продължаващото обучение на учителите, Европа има нужда от ...

Училища с предприемачески подход, които подкрепят предприемаческия дух при преподаването и ученето

- Училището с предприемачески подход има **всеотдайно ръководство**, което подкрепя обучението по предприемачество за всички ученици.
- Училището с предприемачески подход има **визия за образованието, която подготвя учениците за утрешния ден**.
- Преподавателският състав и останалият персонал са положително настроени към промяната и **я приемат с готовност**.
- Училището с предприемачески подход има визия за бъдещите си потребности и ясна представа как **обучението по предприемачество се вписва в комплексната учебна програма и план за развитие**.
- **Обучението по предприемачество е неразделна част от учебната програма и е застъпено във всички предмети**, а не се разглежда като отделен предмет.
- Училището е **ангажирано с изграждането на трансдисциплинарни, творчески и предприемачески умения**. Децата и младежите трябва да се представят добре не само в училище, но и в обществото.
- **Ученето чрез дейности и методи, при които на първо място се поставят учениците**, е неизменна част от преподаването и обучението.
- Конкретните **учебни цели се определят и оценяват** в рамките на изпитите.
- Извършва се **редовна оценка** на дейностите, по-специално на **отражението им върху развитието на индивидуалните способности на учениците**.
- **Поддържа се системна обратна връзка с учениците** – положителните реакции на учениците са важен стимул за прилагането на обучение по предприемачество и ускоряват неговото възприемане.

Учителите по предприемачество умеят да запалят предприемаческата жилка в своите ученици

- Учителите по предприемачество **възнаграждават инициативността, поемането на отговорност и поемането на риск.**
- Учителите по предприемачество са готови да **приемат неуспеха като неразделна част от учебния процес.**
- Същевременно те умеят да **управляват риска.** Неуспехът е неразделна част от предприемаческия процес, но може да бъде и скъпоструваща загуба на време, умения и всеотдайност. Учителите по предприемачество знаят как да **смекчат риска.**
- **Учителите по предприемачество** имат отлични умения за работа в екип.
- Учителите по предприемачество са мрежови играчи. Те **осъществяват обмен с колегите си и редовно организират срещи помежду си.**
- Учителите по предприемачество **използват разнообразни творчески методи** като иновативни педагогически инструменти.
- Те **позволяват на децата да поемат отговорност за своя учебен процес,** например позволяват им да съставят сами уроците си.
- В своите методи на оценка учителите по предприемачество **вземат под внимание не само решението, но и начина, по който се е стигнало до него.**
- Учителите по предприемачество използват технологии и социални медии в класната стая в подкрепа на обучението. Те **изследват нови решения, производствени техники и компютърни инструменти, които подпомагат учебния процес.**
- Освен това те **използват социалните медии за взаимно обучение и обмен на информация.**

Програми за обучение на учители по предприемачество, насърчаващи предприемаческите методи

- Програмата за обучение на учители по предприемачество **е насочена към предприемчивостта на самия учител.**
- Обучението **разглежда предприемачеството не като отделно умение, а като общо понятие, за което стоят необходимите ключови компетентности,** като творчество, познаване на технологиите и управление на проекти.

- Обучението показва как във **всеки учебен план има място за преподаване на предприемачество** и аспекти, които се вписват добре в обучението по предприемачество.
- **В обучението се използва предприемчивостта на учителите,** за да се покаже как използваните от тях методи се вписват в концепцията.
- **Определят се и се оценяват** конкретните **учебни резултати.**
- В курсовете за обучение **се набляга на практическите подходи и се използват активни методи на участие,** чрез които се възпитават ангажираност и отговорност.
- Обучителните организации предприемат мерки за **стимулиране на записването в курсове и широкото им популяризиране** (например чрез преки контакти с училищата, по интернет, по време на годишните събрания на учителите и др.).
- Курсовете за обучение по предприемачество **стимулират трайния ефект,** например като насърчават учителите и учащите се да планират внимателно, постоянно да обменят информация и да коментират преподаването и ученето.

Партньорства между образователния сектор, бизнеса и творческата индустрия

- Училищата с предприемачески подход и предприемаческите проекти имат полза от **привличането на бизнес партньори.** Фирмите и бизнес организациите могат да предоставят експертни знания по проекти за обучение по предприемачество и да участват в подготовката на учителите в училищата.
- Училищата могат да си **партнират с външни организации, за да привлекат експерти** за обучението по предприемачество.
- **Представителите на творческите професии,** например художници, дизайнери, архитекти и учени, **могат да помогнат на училищата и учителите, да събудят творческия елемент и да подпомогнат стремежите и постиженията** на децата и младежите. Примерите показват плодотворното въздействие от създадените дългосрочни отношения между творческите среди и училищата.
- Институциите за подготовка в областта на предприемачеството и преподавателите **участват във взаимно обучение и обмен** на местно, регионално, национално и международно равнище.

Гимназия „Матия Антун Релкович“, Славонски брод

Гимназия „Матия Антун Релкович“ се стреми да развива предприемаческите умения на своите ученици, включително тяхната гъвкавост, творчество и поемането на риск. За целта гимназията се стреми да бъде училище, което предоставя на учениците си качествено и стабилно средно образование, както и възможности за учене през целия живот и продължаващо обучение; училище, което е желано и се съобразява с потребностите на учениците и на местната икономика.

От ключово значение за развитието на училището беше модернизацията и разнообразяването на неговата база. Днес то може да се похвали с:

- ▶ овощна градина, лозе и винарна за практикум;

- ▶ зеленчукова лаборатория;
- ▶ лаборатория за изследвания в областта на горите;
- ▶ ветеринарна лаборатория;
- ▶ химическа лаборатория.

Тези лаборатории и градини днес са превърнати в класни стаи. Например сега учениците практикуват „вегетативно размножаване“ (клонирание на растения), отглеждане на плодове и горско стопанство. Наред с това училището наскоро създаде „Център за биотехнологично развитие“, който не само ще формира чудесна учебна среда за учениците, но също така ще стимулира икономиката на Slavonski Brod в по-широк план.

Вид дейност: Училища с предприемаческа насоченост

Държава на изпълнение: Хърватия

Институция, изпълняваща дейността: Гимназия „Матия Антун Релкович“, Славонски брод

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията:

<http://ss-mareljkovica-sb.skole.hr/>

Основно лице за контакт: Vlado Prskalo

Ел. поща на основното лице за контакт: dvvi@yahoo.com

Целева степен на образование: средно училище с три отделни образователни единици: техническо училище по селско стопанство, ветеринарно училище и химическо училище

Предпоставки за успех

- ▶ Всички участници в процеса на преподаване следва да бъдат отворени към промяната. Те трябва да са готови да възприемат нови методи на преподаване. Училището се отказва от традиционните методи на преподаване в класната стая и възприе подход на работа под формата на проекти, работа в група и изследвания, както и практическото обучение и работните форуми.
- ▶ Беше необходима подкрепа от международни партньори. Училището „Matija Antun Reljković“ получи сериозна помощ от ЕС. Предоставените средства им позволиха да изградят голям брой технически центрове, включително овощна градина, лозе и практикум по винарство, лаборатория за изследвания в областта на горското стопанство, ветеринарна лаборатория, лаборатория за вегетативно размножаване и практикум по полски култури.
- ▶ Ключово значение имат и връзките на местно равнище. Училището създаде контакти със службата по заетостта, търговските камари, селскостопанските университети и научноизследователски институти на окръг Brod Posavina.
- ▶ Училището трябваше да бъде чувствително към търсенето и предлагането на местния пазар. То положи специални усилия да отстоява култура, която позволява на учениците да се гордеят, че работят на полето, отваря очите им за устойчивия начин на живот и приспособяването към основната трудова дейност в района – селскостопанската.
- ▶ Важно е да се върви в крак с най-съвременното оборудване и да се използват нови технологии, където е възможно.

Ефект от дейността

Резултатите са отлични и се измерват по иновативни начини.

- ▶ Не става въпрос само за броя на завършилите, но и за качеството на продукцията. Учениците отглеждат култури като домати и лавандула, които продават на местната общност. Това има особено положителен ефект, тъй като районът на Slavonski Brod е известен със своето селско стопанство.
- ▶ Учениците усвояват голямо разнообразие от методи на работа (например могат да вземат кръвни проби и да ги анализират).
- ▶ Някои ученици отиват в университет, но по-важни са предприемаческите умения и дух, които развиват всички възпитаници на училището.
- ▶ Проектът „Регионален център за научни изследвания и развитие в областта на биотехнологиите“ даде възможност на училището да допринесе за израстването на предприемачи в областта на селското стопанство на местно и регионално равнище чрез въвеждането на най-съвременни технологии и подобряване на разходната ефективност.

ППР

УЧИЛИЩА С ПРЕДПРИЕМАЧЕСКА
НАСОЧЕНОСТ

ИНТЕГРАЛНА ЧАСТ

СЪТРУДНИЧЕСТВО

ХЪРВАТИЯ

Полезни препратки и източници:

За информация относно други проекти вж. <http://ss-marejkovica-sb.skole.hr/>

Манчестърска академия

Манчестърската академия е училище за деца и младежи на възраст от 11 до 18 години, създадено от групата „United Learning“ с цел „да разкрие най-доброто у всеки“. Установена в самия център на Moss Side – област, прочута с оръжия, банди и наркотици, тя приема ученици от най-различни среди и много младежи бежанци или търсещи убежище. Манчестърската академия е специализирана в областта на бизнеса и предприемачеството и има за цел да изгражда предприемачески качества у учениците чрез цял набор от различни формални и неформални учебни среди. Тя стъпва върху идеята, че академичните умения не са достатъчни. За да успеят в живота и да станат продуктивни граждани, учениците се нуждаят и от умения и реалистични стремежи.

Екипите, които разработват учебния план, включват в него работодатели и/или предприятия. Ангажираността на работодателя се използва

като ключов метод за подобряване на образователното равнище, а всички предмети и учителите са включени в работа, свързана с обучението по предприемачество, която е обвързана с учебната програма. Освен това през целия курс на обучение се изпълнява индивидуална цялостна програма за професионално развитие, като от седми клас (12 годишна възраст) до 11 клас (16 годишна възраст) учениците изграждат портфолио от трудов опит. Напредъкът се следи и оценява.

Училището организира също набор от предприемачески дейности за учениците, включително:

- ▶ Учителите организират шест сесии за професионално ориентиране годишно, например „Защо предметът, който изучавам, ще ми помогне да си намеря работа?“.

Вид дейност: Училища с предприемаческа насоченост

Държава на изпълнение: Обединено кралство

Институция, изпълняваща дейността: Манчестърска академия

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията:

<http://www.manchester-academy.org/>

Основно лице за контакт: Jane Delfino

Ел. поща на основното лице за контакт: jane.delfino@manchester-academy.org

Телефон: +44 161 232 4159

Включени допълнителни участници или партньори : United Learning

Приложение/целева аудитория на дейността: 11 – 18-годишните

Целева степен на образование: средно образование

- ▶ Организиран се „седмици на отраслите“ за запознаване на учениците с различните индустриални отрасли и професиите в тях. Освен това училището провежда викторини и конкурси, за да запознае учениците с различни отрасли.
- ▶ Те изготвят „ескалатор на уменията“, който показва на учениците компетентностите, които са необходими за дадена професия, както и стандартното заплащане.
- ▶ Училището работи с цял кръг местни бизнес партньори, например с художествената галерия „Whitworth“ по изложението „Fresh Made Trade“, за което учениците проектираха и изработиха заедно с художници и предприемачи калъфи за лаптоп и телефон, които вече се продават в художествените галерии на Манчестър. Част от печалбата се дарява на „AfrUKa“.
- ▶ Бъдещите планове включват създаване на програма за поощряване, предназначена за ученици, която ще включва звена за стажове, доброволческа дейност и създаване на микро предприятия. Някои от тези звена ще се водят от персонала, който ще осигури възможности за допълнително обучение по време на работа. Надеждата е, че в бъдеще тези звена ще бъдат подкрепени и признати от националните агенции.

Предпоставки за успех

Училището подчертава няколко елемента, които са от основно значение за успеха му като училище с преподаване на предприемачество:

- ▶ Всички, от директора до учениците и учителите и дори обслужващият персонал, приемат концепцията за „училище с предприемаческа насоченост“. Тази концепция е вградена по много начини, например чрез изискването към новоназначените служители да изложат виждането си как ще допринесат за „училище с предприемаческа насоченост“ и чрез провеждането на седмични срещи за новоквалифицираните учители.
- ▶ Обучението по предприемачество е интегрирано в учебната програма и е включено във всички предмети, а не се третира като самостоятелен предмет. Например партньорството с художествената галерия „Whitworth“ е включено в катедрите по изкуства и текстил, като по този начин се гарантира стабилно ППР за персонала.

Полезни препратки и ресурси:

Представяне на училището, изготвено от Jane Delfino, е достъпно на следния адрес: http://prezi.com/-zsfnd6_babr/the-entrepreneurial-school/

Интернет сайт на UL: <http://unitedlearning.org.uk/>

- ▶ Училището е част от по-голяма организация – „United Learning“ (UL). UL насърчава обучението по предприемачество във всички училища, като във всяко има координатор по въпросите на предприемачеството. Освен това се организира обучение за учители, споделяне на добри практики и съвместно разработване на нови програми.
- ▶ Конкретните дейности са приспособими към потребностите на учениците и предметните области, а това дава възможност на учениците да развият множество умения.
- ▶ От ключово значение са разнообразните ефективни партньорства с местния бизнес. Манчестърската академия работи с голямо разнообразие от партньори, включително Мерцедес Бенц, Манчестърският университет, футболния клуб „Манчестър сити“. Например Манчестърският университет осигурява наставничество на учениците за успешен прием в университета и предлага възможности за заетост чрез схеми като своята „Наставническа програма в областта на човешките ресурси“.

Ефект от дейността

- ▶ *Повишаване на образователното равнище.* След като Манчестърската академия стана част от UL и предприемаческите умения бяха включени в учебната програма, беше регистрирано впечатляващо подобрение на образователното равнище. Предишното „слабо“ училище днес се оценява като „добро“ от Службата за стандартизация на образованието, услугите за деца и уменията“ (ССОУДУ) – инспектората по образование на Обединеното кралство, като в някои случаи напредъкът на учениците се оценява като „забележителен“. В училището, където се обучават ученици с най-различен произход (говорят се над 70 езика), голяма част от които идват от домакинства с ниски доходи (64 % от учениците имат право на безплатна храна в училище), днес 94 % от възпитаниците му вземат диплома за задължително средно образование (GCSE) с пет оценки от отличен до добър (A* – C), спрямо само 12 % преди то да стане академия.

ППР

УЧИЛИЩА С ПРЕДПРИЕМАЧЕСКА
НАСОЧЕНОСТ

ИНТЕГРАЛНА ЧАСТ

ДОСТИЖЕНИЕ

ОБЕДИНЕНО КРАЛСТВО

„Да на компетентностите, не на стереотипите“

„Да на компетентностите, не на стереотипите“ е цялостна образователна програма за разширяване и подобряване на качеството на образователните услуги, предоставяни от институциите за професионално образование и обучение (ПОО) в окръг Mikołów, Полша.

Програмата съдържа четири модула:

- ▶ Допълнителни часове във връзка с ключови професионални компетентности като:
 - ▶ езиково обучение по английски, немски;
 - ▶ математика, физика, инженерство;
 - ▶ обучение по предприемачество.

- ▶ Програма за психологична и педагогическа помощ за преподавателския състав.
- ▶ Програма за професионални консултации (за пазара на труда), която включва:
 - ▶ световни, регионални и местни тенденции на пазара на труда;
 - ▶ индивидуални сесии с професионален консултант.
- ▶ Програма от курсове и професионални стажове:
 - ▶ Включва голямо разнообразие от курсове и професионални стажове, включително по автоматизирано проектиране с компютър, работа с касови апарати с фискална памет и придобиване на свидетелство за правоуправление на МПС.

Вид дейност: ППР програми за подготовка на щатни учители за обучение по предприемачество

Държава на изпълнение: Полша

Институция, изпълняваща дейността: Zespół szkół technicznych w mikołowie

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията: <http://www.zst.edu.pl/pl>

Основно лице за контакт: Monika Gutowska

Ел. поща на основното лице за контакт: monikagutowska@gmail.com

Включени допълнителни участници или партньори: две други училища в окръг Mikołów

Приложение/целева аудитория на дейността: учители и ученици

Целева степен на образование: средни училища за професионално образование и обучение

Предпоставки за успех

Изграждането у учениците на добре развити ключови компетентности е предпоставка за образователни и професионални постижения. Програмата е съсредоточена върху развитието на следните ключови компетентности, които са от основно значение за постигането на нейните цели: учениците трябва:

- ▶ да могат да общуват ефективно както на родния си, така и на чужд език;
- ▶ да притежават математически, научни и ИТ компетентности;
- ▶ да притежават умения за учене;
- ▶ да бъдат социално опитни и добри граждани;
- ▶ да могат да проявяват инициативност и предприемачески дух;
- ▶ да познават другите култури и да могат да изразяват своята култура.

Ефект от дейността

- ▶ *Повишаване на образователното равнище.* Една от ключовите цели е най-малко 60 % от учениците, обхванати от ПОО, да увеличат своите образователни и професионални възможности като подобрят своите „ключови компетентности“.
- ▶ *Равни възможности.* Програмата се стреми да изглади образователните различия между студентите като подобрява тяхната самооценка и предлага образователна и психологична помощ на учениците с образователни и други затруднения.
- ▶ *Поглед надалеч извън училището към пазара на труда.* Програмата повишава способността на учениците да планират съзнателно своето професионално развитие, като отчита условията на местния пазар и осигурява предлагането на подходяща професионална квалификация, курсове и професионални стажове.

ППР

ПОДГОТОВКА НА ЩАТНИ УЧИТЕЛИ

ПОВИШАВАНЕ НА ОСВЕДОМЕНОСТТА

ДОСТИЖЕНИЯ

ПОЛША

Полезни препратки и ресурси:

Представяне на програмата „Да на компетентностите, не на стереотипите“ (на полски език): <http://zst.edu.pl/pdf/ktsn/KTSNII.pdf>

Виртуална учебна среда YVI за обучение по предприемачество

Обучението по предприемачество е част от стратегиите и учебната програма за подготовка на всички учители във Финландия. YVI е общонационален проект за мултинаучна НИРД. YVI е виртуална среда за обучение, която предлага:

- ▶ множество примери за учебни материали и методи за обучение по предприемачество,
- ▶ възможности за изграждане на мрежи чрез социалните медии,
- ▶ речник на обучението по предприемачество,

▶ информация за научни изследвания в областта на обучението по предприемачество,

▶ конкурси.

Целите са следните:

- ▶ включване на обучението по предприемачество във всички стратегии и учебни планове;
- ▶ разработване и оценка на обучението по предприемачество – методика на подготовката на учители;

Вид дейност: Програми за подготовка на учители и специалисти, обучаващи учители за обучение по предприемачество

Държава на изпълнение: Финландия

Институция, изпълняваща дейността: Университет на Турку/Технологичен университет „Lappeenranta“

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията: <http://www.yvi.fi>

Основно лице за контакт: Jaana Seikkula-Leino (ръководител на проекта, преподавател), Heikki Hannula (координатор по „Професионална подготовка на учители“ и по „Цел на педагогическото развитие и оценка, Финландия“)

Ел. поща на основното лице за контакт: jaana.seikkula-leino@utu.fi

Телефон: +358 50 5305902/ телефон на Heikki Hannula: +358 40 8307427

Включени допълнителни участници или партньори: 7 школи за подготовка на учители; 3 катедри за подготовка на учители; 2 други университета; 6 университета за приложни науки; 4 звена за подготовка на учители; 10 други партньори: организации и Министерството на заетостта и икономиката

Приложение/целева аудитория на дейността: студенти в педагогическите специалности

Целева степен на образование: различни образователни степени

- ▶ укрепване на мрежовото сътрудничество и регионалното развитие сред разработчиците на обучение по предприемачество;
- ▶ създаване на динамичен модел за обучение по предприемачество с разработено планиране, изпълнение и оценка.

Предпоставки за успех

- ▶ Важно е да бъде осигурена институционална подкрепа за развитието на инициативата.
- ▶ Необходимо е да бъдат разработени практични и конкретни материали в помощ на обучението по предприемачество.

Ефект от дейността

- ▶ Обучение по предприемачество е включено във всички стратегии и учебни програми. То е част от подготовката на всички учители и всички нови учители имат умения за обучение по предприемачество.
- ▶ Развити са уменията на учителите да преподават.
- ▶ Създадена е уникална учебна среда за учителите.
- ▶ Всички учебни материали са налични на едно място.
- ▶ Развито е създаването на мрежи от контакти.
- ▶ Заздравени са интердисциплинарните международни научни изследвания.
- ▶ Специалистите по подготовка на учители в цялата страна имат полза от виртуалната платформа.

ППР

ПОДГОТОВКА НА СПЕЦИАЛИСТИТЕ,
ОБУЧАВАЩИ УЧИТЕЛИ

ВИРТУАЛНО ОБУЧЕНИЕ

УЧЕБНИ МАТЕРИАЛИ

ФИНЛАНДИЯ

Полезни препратки и ресурси:

Интернет сайт на проекта: <http://www.yvi.fi/>

Представяне, изготвено от Jaana Seikkula-Leino, е достъпно на следния адрес: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/jaana_seikkula-leino_en.pdf

Научни изследвания и прояви във връзка с обучението по предприемачество в Технологичен университет „Lappeenranta“: <http://developmentcentre.lut.fi/hankesivusto.asp?hid=7&alasivu=33>

Засилване на предприемаческия дух у учителите и учениците

Инициативата за създаване на нови предприятия и прехвърляне на собствеността на предприятия (IFEX) е звено в Министерството на финансите и икономиката на провинция Баден-Вюртемберг. Осъществява редица дейности за насърчаване на предприемаческия дух в училищата чрез:

- ▶ Насърчаване на учениците да действат и мислят с предприемачески дух;
- ▶ Засилване на идеята за самонаемане/предприемачество като възможност за професионална реализация;
- ▶ Засилване на разбирането на икономическите процеси и
- ▶ Подобряване на техните социални умения и компютърна грамотност.

IFEX предлага съвместно с Министерството на образованието различни проекти за училища, учители и ученици като например специалната програма за обучение на учители, организирана от Министерството на образованието в сътрудничество с Центъра за развитие на уменията във Würth. Съдържанието на обучението се представя чрез курсове или образователни училищни проекти (например създаване на мини предприятия/училищни предприятия или състезания), както и чрез подпомагане установяването на контакти на учителите с предприятията.

Програмата започва с начална среща и период на самообучение онлайн (обикновено 6 – 7 седмици) с получаване на сертификата за придобити делови умения „European Business Competence Licence“. Следва еднodne-

Вид дейност: Програми за ППР за подготовка на щатни учители за обучение по предприемачество

Държава на изпълнение: Германия

Институция, изпълняваща дейността: Инициатива за създаване на нови предприятия и прехвърляне на собствеността на предприятия (IFEX) – звено към Министерството на финансите и икономиката на провинция Баден-Вюртемберг

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията: <http://www.gruendung-bw.de>

Основно лице за контакт: Petra Weininger

Ел. поща на основното лице за контакт: petra.weininger@mfw.bwl.de

Телефон: +49 711 123 2 765

Включени допълнителни участници или партньори: Министерство на образованието, младежта и спорта на Баден-Вюртемберг, индустриално-търговски и търговски камари

Приложение/целева аудитория на дейността: учители

Целева степен на образование: учители в средните общообразователни училища

вен работен форум с играта „Бизнес се прави лесно“, симулираща предприятие. След това идва най-важната част от програмата – седмицата, прекарана в предприятие. В последния ден от нея учителите планират икономически проект, който да осъществят с учениците си през следващия учебен срок. На следващата година учителите обменят своя опит по проекта на еднодневен работен форум, след което в Интернет се публикува писмен доклад, достъпен за всички.

Друга програма, изпълнявана от Министерството на образованието в сътрудничество с Министерството на финансите и икономиката и с камарите, е „Образователно сътрудничество между училищата и предприятията“. Сътрудничествата се създават въз основа на договор между училището и предприятието. Целта е и двамата партньори да имат полза от това. Специално създадена за целта регионална ръководна група свързва съответните училища с подходящите предприятия.

Предпоставки за успех

- ▶ Икономическото образование вече е част от националната учебна програма във всички училища в Баден-Вюртемберг. Приветстват се проекти за задълбочаване на икономическите знания.
- ▶ Включена е мрежа от участници и доставчици. IFEX е част от Министерството на финансите и икономиката и работи в тясно сътрудничество с Министерството на образованието, младежта и спорта, както и с учителите, деловите организации, предприемачите, собствениците на предприятия, частни инициативи, организациите за изпълнение на проекти и национални проекти като „JUNIOR“ и „business@school“.

- ▶ Времето, прекарано в дадено предприятие, е изключително важно. Седмицата, която учителите прекарват там по време на обучението си, е ключова за създаването на делови контакти, които те използват след завръщането си в своите училища.
- ▶ Контролът по изпълнението е крайно важен. Еднодневният работен форум и публикуването на доклади и добри практики дава възможност за споделяне на дългосрочен опит от обучението по предприемачество.

Ефект от дейността

- ▶ Около 50 учители годишно участват в програмата за обучение на учители, част от която насърчава контактите между училищата и бизнеса и улеснява съвместната работа.
- ▶ От 2008 г. 1700 средни училища в Баден-Вюртемберг работят с 3500 предприятия, което означава, че около 95 % от всички средни общообразователни училища имат делови сътрудничества.

ППР

ПОДГОТОВКА НА ЩАТНИ УЧИТЕЛИ

СИМУЛАЦИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЕ

СЪТРУДНИЧЕСТВО

ГЕРМАНИЯ

Признаване и развитие на предприемаческата практика при подготовката на учители

Признаване и развитие на предприемаческата практика при подготовката на учители (ADEPTT) е проект, финансиран по програма „Леонардо да Винчи“. Създаден е чрез партньорството на 13 институции от 8 държави членки на ЕС. Това е обучителен курс, който предоставя по-целенасочени и практически насоки за обучение, насочено към подпомагане и подобряване на предприемаческата насоченост на преподавателската практика. Курсът продължава два дни, но може да бъде удължен при поискване. Той се концентрира върху обучението по предприемачество през призмата на „изпълнението“ – практическите средства за извършването на нещо. „Изпълнение“ е логически модел и процес, който може да се използва при разработването на предприемачески планове от учителите. Той кара учителите да преценят дали действията им са осъществими, рентабилни и приложими.

Следват се пет ключови принципа:

- ▶ „Сечиво в ръката“ – осъзнай, че не ти трябва никаква зашеметяваща идея или „невероятни“ възможности, а чисто и просто решение на обикновен проблем.
- ▶ „Разумна загуба“ – прецени колко време реално можеш да вложиш с оглед на това, че начинанието може да не успее.
- ▶ „Пъстър килим“ – възможно най-пъстър чрез партньорства с други хора и организации

Вид дейност: Програми за ППР за подготовка на щатни учители за обучение по предприемачество

Държава на изпълнение: Испания

Институция, изпълняваща дейността: Valnalon

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията: <http://www.valnalon.com/>

Основно лице за контакт: Ivan Diego Rodriguez

Ел. поща на основното лице за контакт: ivan@valnalon.com

Телефон: +34 9856982227

Включени допълнителни участници или партньори: GrijpdeBuitenKans – независима нидерландска организация за оказване на подкрепа на образователните институции за предоставянето на обучение по предприемачество

Приложение/целева аудитория на дейността: училищен ръководен и преподавателски състав от една и съща институция

Целева степен на образование: ППР за учителите във всички образователни степени

- ▶ „Лимонада“ – приеми изненадите, произтичащи от несигурността, бъди гъвкав, а не сляпо отдаден на съществуващите цели.
- ▶ „Пилот в самолета“ – концентрирай се върху дейности, които можеш да контролираш. Бъдещето не се намира, не се предсказва, а се създава.

Предпоставки за успех

- ▶ Ангажираността на училищното ръководство е изключително важна.
- ▶ Отправната точка на обучението е да се доразвиват съществуващите предприемачески дейности, учителите да участват и да обмислят това, което вече правят.
- ▶ Предприемаческите проекти трябва да се научат да бъдат устойчиви.
- ▶ Научете се да управлявате риска. Неуспехът е неразделна част от предприемаческия процес, но може да се окаже също скъпоструваща загуба на време, умения и ангажираност. В тази връзка курсът на обучение използва в повишена степен „контекста на извършването“, за да помогне на учителите да разберат и смекчат рисковете, пред които са изправени.
- ▶ Курсът на обучение не е теоретична симулация. Учителите трябва да представят конкретна и проверена образователна схема.

Ефект от дейността

Курсът на обучение има шест конкретни цели, насочени към постигане на трайна промяна в нагласите и практиката:

- ▶ Учителите изготвят нов (образователен) продукт или услуга, готови за ползване „незабавно“.
- ▶ Учителите се научават как да валидират проекта или новата учебна среда.
- ▶ Учителите убеждават различни партньори да подпомогнат учебния процес на учениците.
- ▶ Учителите могат да определят взаимните ползи от предприемаческата дейност (взаимна изгода) както за предприемача, така и като форма на обучение.
- ▶ Учителите се научават как да използват и превеждат деловата лексика.
- ▶ Учителите признават ползата и оценяват предприемаческото поведение и знанията и уменията за управление на ресурсите.

ППР

ПОДГОТОВКА НА ЩАТНИ УЧИТЕЛИ

ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ПЛАНОВЕ

ПРАКТИЧЕСКИ МЕТОДИ

ИСПАНИЯ

Полезни препратки и ресурси:

Представяне на „Prezi“, изготвено от Ivan Diego: http://prezi.com/_gd384z1zbg/adeptt-ivan-diego/

Интернет сайт на Grijpdebuitenkans: <http://www.grijpdebuitenkans.nl/>

Творчество, култура и образование – партньорства за творчески решения

Програмата „Партньорства за творчески решения“ беше водещата програма за творческо обучение на Обединеното кралство, която се изпълняваше в цяла Англия от 2002 до 2011 г. Чрез нея творческите деятели като художници, архитекти и учени влязоха в училищата, за да работят заедно с учителите за отключването на творческия потенциал и повишаването на очакванията и постиженията на децата и младежите. Творците работиха с над 1 милион деца и 90 000 учители по повече от 8000 проекти. До 2011 г. „Партньорства за творчески решения“ се финансираше от Съвета по изкуствата на Англия, но финансирането беше спряно поради съкращения на разходите на Съвета по изкуствата. След това CCE разнообрази дейността си и започна да развива сътрудничество в международен план, включително с Германия, Норвегия, Литва, Пакистан, Катар, Южна Корея, Западна Африка и ОИСР. CCE продължава да разширява обхвата и влиянието си с нови идеи, проекти и партньорства по целия свят.

„Партньорства за творчески решения“ е включило в концепцията си дългосрочните отношения между творческите партньори и училищата. Училищата кандидатстват за участие въз основа на установена конкретна необходимост или проблем, който искат да решат, например четенето при момчетата, участието на родителите или поведението на игрището. За училището се определя специално обучен човек от творческите среди, който работи с учителите, учениците и други практикуващи лица в областта на творческото обучение по разработването и изпълнението на проект, предлагащ творческо решение за първоначално определеното предизвикателство, пред което е изправено училището.

Пример за творческо решение е основното училище в недобре развит район на Stoke-on-Trent, което се нуждаеше от ново пространство за обучение. Те искаха нещо различно и затова обсъдиха с децата представата им за добро

Вид дейност: Програми за ППР за подготовка на щатни учители за обучение по предприемачество

Държава на изпълнение: Обединено кралство

Институция, изпълняваща дейността: „Творчество, култура и образование“ (CCE) – базирана в Обединеното кралство благотворителна неправителствена организация (НПО), интернет сайт: <http://www.creativitycultureeducation.org/>

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията: <http://www.creative-partnerships.com/>

Основно лице за контакт: Paul Roberts, председател

Ел. поща на основното лице за контакт: dee.keane@cceengland.org

Телефон: +44 (0)844 811 2145

Приложение/целева аудитория на дейността: децата и младежите в училищата и техните учители

Целева степен на образование: основно и средно

пространство за обучение. Родиха се много идеи, включително къща на дървото, плаж, но в крайна сметка всички се спряха на идеята за преустройство на стар самолет в класна стая, защото решиха, че в самолет могат да учат всички. По този начин учениците получаваха възможност да пътуват виртуално във времето, да отидат на Карибите, в тропическите гори и пустините. Децата участваха във вземането на ключовите решения в процеса от закупуването на самолета и получаването на разрешителното за строеж до наемането на професионален дизайнер, който да превърне самолета в класна стая.

Освен ориентираните към учениците дейности „Партньорства за творчески решения“ подпомага и учителите, като им предоставя възможност за професионално развитие на текуща основа и споделяне на знания от класната стая. Провеждат се сесии за планиране, обучение и развитие, които позволяват на училищния персонал и на представителите на творческите професии да работят заедно, за да планират, разсъждават, обмислят и експериментират с нови творчески подходи на преподаване и обучение.

Предпоставки за успех

- ▶ Училищното ръководство трябва да бъде включено и ангажирано с проекта, а целият преподавателски състав да има положително отношение към промяната и да я приеме с готовност.
- ▶ Училището трябва да е ангажирано с развиването на интердисциплинарните, творчески и предприемачески умения, необходими на децата и младежите, за да се справят добре не само в училище, но и в обществото като цяло.
- ▶ Наличието на добре развита рамка за планиране и оценяване насърчава учителите, учащите се и представителите на творческите професии да планират внимателно обучението и постоянно да разсъждават върху него. По този начин се създава също пространство за обучение, което дава възможност за постоянно текущо подобряване и внедряване на практиката.

Ефект от дейността

„Партньорства за творчески решения“ е обект на подробна оценка, която обхваща въздействието на програмата върху учениците, учителите и икономиката на Обединеното кралство като цяло:

- ▶ Повишаване на образователното равнище. National Foundation for Educational Research (NFER) проследи 13 000 младежи, участвали в програмата „Партньорства за творчески решения“. Данните за образователното равнище показват, че участвалите постигат средните за страната резултати при Ключови етапи 3 и 4, независимо че произхождат от райони със сериозни икономически и социални проблеми.
- ▶ Повишаване на доверието. Проучване сред главните учители, осъществено от British Market Research Bureau (BMRB) показва, че според тях „Партньорства за творчески решения“ е повишило доверието на учениците в 92 %, комуникационните умения в 91 % и мотивацията в 87 % от случаите.
- ▶ Повишаване на творческия потенциал на учителите. В същото проучване главните учители посочват подобрени на уменията на ръководените от тях учители, при 94 % от които се наблюдава подобрение на уменията, 93 % са по-ефективни в използването на представители на творческите професии в класната стая, а 92 % са по-склонни да възприемат творчески подход.
- ▶ Повишаване на очакванията на учителите. Очакванията на учителите и вярата им в техните ученици също се повишават – няколко учители посочват какво предизвикателство и удоволствие е било за тях да видят как ученици, които обикновено изпитват затруднения в техните часове, се представят отлично в уроците по творчество. Това е особено важно с оглед на връзката между очакванията на учителя и представянето на учениците.
- ▶ Родителите са по-ангажирани с обучението на децата си. Изследване, проведено от Нотингамския университет, показва, че творчеството ефективно стимулира интереса на родителите към това, което детето им прави в училище. Това е особено вярно за родители, на които вероятно на времето също им е било трудно в училище.
- ▶ Ползи за икономиката като цяло. Според доклад на консултантската фирма PwC „Творчески партньорства“ би трябвало да донесе на икономиката на Обединеното кралство нетни ползи в размер на 4 милиарда лири.

ППР

ПОДГОТОВКА НА ЩАТНИ УЧИТЕЛИ

ТВОРЧЕСКИ ПАРТНЬОРИ

ИНТЕГРАЛНА ЧАСТ

ОБЕДИНЕНО КРАЛСТВО

Програма „Escolhas“ (Програма „Избор“)

Програма „Escolhas“ е португалска държавна програма, създадена с цел подпомагане на социалното включване на деца и младежи от най-уязвимите общности, по-специално имигрантите и етническите малцинства. Програмата е насочена също към насърчаване на равните възможности и укрепване на социалното сближаване. Основните приоритети за областите на намеса са: приобщаване в училище и образование извън академичните рамки; професионално обучение и квалификация; участие в гражданския и живот и живота на местната общност; приобщаване към цифровите технологии; предприемачество и овластяване. Последната област „предприемачество и овластяване“ е нова и е създадена в резултат на нарастващите инвестиции в мобилизацията на местните общности.

„Предприемачество и овластяване“ включва дейности в следните четири направления:

- ▶ дейности за развитие на умения;
- ▶ финансова и основана на знанията подкрепа за проекти, планирани, изпълнявани и оценявани от младежи;
- ▶ насърчаване създаването на младежки групи за подпомагане развитието на инициативи, насочени към обикновените хора;
- ▶ посещения, стажове и партньорства с други организации на гражданското общество.

Вид дейност: Програми за ППР за подготовка на щатни учители за обучение по предприемачество

Държава на изпълнение: Португалия

Институция, изпълняваща дейността: Министерство на председателството на съвета на министрите (португалското правителство)

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията: <http://www.programaescolhas.pt/>

Основно лице за контакт: Dana Redford

Ел. поща на основното лице за контакт: dana.redford@redfordresearch.com

Приложение/целева аудитория на дейността: младежите (и техните учители) от уязвими общности

Целева степен на образование: средно, висше, ПОО

Един от елементите на тази програма за обучение е „Uma Escolha de Futuro“ (избор за бъдещето), насочен към развитието на личностните, социалните и професионалните умения на младежите на възраст от 14 до 24 г., които получават помощ за изпълнението на краткосрочни, средносрочни и дългосрочни проекти. Програмата е разделена на две допълващи се ръководства, едното за учителите, а другото за младежите. Тя включва пет раздела, които ги учат как да се обръщат към местните общности, да откриват предприемачи, да проучват предприемачески идеи и действат по тях, да развиват грамотността си по отношение на цифровите технологии и да осъществяват предприемачески идеи.

Предпоставки за успех

Създадени са две различни ръководства. Едното е по-дидактически структурирано, с много информация и е предназначено за учители и обучаващи. Второто е за младежите. То е по-леко, по-теоретично и съдържа практически упражнения. В резултат на това разделение бяха разработени едновременно педагогически инструмент, който може да бъде ползван от учителите, както и практическо средство за развитие на предприемаческите умения на младежите.

Проектът е финансиран и се управлява частично от португалското правителство – Министерството на председателството на съвета на министрите, под ръководството на Върховната комисия за имиграция и межкултурен диалог. Той е съфинансиран от Европейския социален фонд.

Ефект от дейността

Наскоро проектът бе подновен за пети път за периода от януари 2013 г. до декември 2015 г. По време на четвъртия му цикъл бяха започнати 130 нови проекта, всички на принципа „отдолу нагоре“.

ППР

ПОДГОТОВКА НА ЩАТНИ УЧИТЕЛИ

УЯЗВИМИ ОБЩНОСТИ

ПРОГРАМА ЗА ОБУЧЕНИЕ

ПОРТУГАЛИЯ

Проект „UPI“

Проектът „UPI“ (което означава „надежда“ на словенски език) представя поредица от работни форуми по творчество, предприемачество и иновации, осъществявани от Занаятчийската камара на Словения в началните училища. Проектът има два ясно открояващи се етапа. Първият включва техническа част, подготовка на проектите /програмите. След това в училищата се провеждат работни форуми. За техническия етап Занаятчийската камара разработи програми за обучение и брошури за наставниците и участващите деца. По същество това помогна за създаването на модул за обучение.

Each workshop was run by two mentors; one from the school and one from the broader business sector. In each workshop pupils produced business

plans — one example of which was selling plants and flowers. The pupils thought about the organisation of their company; their customers (mostly family); marketing; unique selling points and potential threats (e.g. they could forget to water the plants). Different groups used a diverse range of creative planning and advertising methods. For example, one group made a short YouTube video of their business plan, whilst another produced a booklet which is now available online and in the library of Slovenia. Following on from the initial workshops eight regional events were organised, where children could present their business plans.

Паралелно с работните форуми Занаятчийската камара също проучи факторите, които възпират или насърчават младежите да бъдат по-изобре-

Вид дейност: Програми за ППР за подготовка на щатни учители за обучение по предприемачество

Държава на изпълнение: Словения

Институция, изпълняваща дейността: Камара на занаятите и малкия бизнес на Република Словения

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията:

<http://www.ozs.si>

Приложение/целева аудитория на дейността: наставници и деца в основните училища

Целева степен на образование: основни училища

тателни. Изследването установи редица възможни пътища за подобрения и насочи вниманието към някои от успехите на проекта. В общи линии мнението на учениците е, че:

- ▶ Учителите не използват в достатъчна степен ИКТ в класната стая.
- ▶ Чрез по-широко използване на ИКТ учебният процес става по-интересен.
- ▶ Основните фактори, които влияят върху развитието на творческо и новаторско мислене при децата, са средата, семейството и характерът на детето.

Беше констатирано, че повечето училища участваха в работните форуми, защото искаха да открият нови интересни начини за ангажиране на децата. Беше установено, че учителите, които участваха в работните форуми, започнаха много по-активно да използват ИКТ в своите методи на преподаване.

Предпоставки за успех

Два фактора бяха от изключителна важност за успеха на проекта.

- ▶ Широко участие на високо равнище от страна на заинтересованите страни. Например Министерството на икономиката финансира проекта, в който взеха участие 62 различни регионални занаятчийски камари.

- ▶ Главните учители подкрепиха изцяло проекта, което беше изключително важно, защото те бяха основните лица, от които зависеше решението дали тяхното училище ще участва.

Ефект от дейността

Общо 31 основни училища участваха в 87 работни форуми, като децата изготвиха 84 бизнес плана. Тези цифри изпълниха всички цели на проекта по отношение на броя на ангажираните младежи и броя на организирани работни форуми. Освен това:

- ▶ По проекта бяха успешно разработени технически средства за обучение за наставниците, които бяха включени в наставническа програма в рамките на националната учебна програма.
- ▶ Проектът представи и популяризира различни професии сред децата от основните училища, които получиха възможност да доразвият своя предприемачески дух и идеи.
- ▶ Учителите започнаха да използват по-уверено ИКТ в своите методи на преподаване, а това направи часовете по-интересни за учениците.

ППР

ПОДГОТОВКА НА ЩАТНИ УЧИТЕЛИ

ПОВИШАВАНЕ НА ОСВЕДОМЕНОСТТА

СРЕДСТВА ЗА ОБУЧЕНИЕ

СЛОВЕНИЯ

Проект „Life 2“ – „Обучение на обучаващите“

Проектът „Ключови компетентности за жизненоважни умения“ или накратко „LIFE 2“ помага на младежите да развият по време на своето професионално обучение уменията и увереността, необходими на работното място, по-специално предприемачески умения като творчество и иновативност. Пакетът „Обучение на обучаващите“ беше изготвен от специализирани екипи от пет страни партньори. Целта му е да помогне на учителите да интегрират „уменията за живот“ в своите специализирани професионални области и да изградят по-тесни връзки с работодателите.

Пакетът се състои от три части:

- ▶ Ръководство за потребителя за приспособяване на пакета към нуждите на организацията и на учащите се;
- ▶ Ресурси за обучението на обучаващите:
 - ▶ Част 1: предоставя основополагащи знания и улеснява разбирането на концепцията за „ключови компетентности за умения за живот“, като включва и задачи за затвърждаване на усвоеното от учителите;

Вид дейност: Методи и концепции за иновативно преподаване, свързани с обучението по предприемачество

Държава на изпълнение: Португалия, Обединено кралство, Дания, Румъния, Испания

Институция, изпълняваща дейността: Португалия – ANESPO; Обединено кралство – Колеж Norton Radstock и Университет Bath Spa; Дания – Бизнес колеж Niels Brock; Румъния – Център за развитие и иновации в образованието (TENNE); Испания – CEBANC; Европейски форум за техническо и професионално образование и обучение (EFVET)

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията: <http://www.life-2.eu/>

Основно лице за контакт: Rosaleen Courtney и Irene Ferreira

Ел. поща на основното лице за контакт: rosaleen.courtney@nortcoll.ac.uk и irene.ferreira@anespo.pt

Приложение/целева аудитория на дейността: учителите по професионални предмети, специалистите по подготовка на учители, учащите се в системата на професионалното образование и обучение, мрежи на работодатели, организации, подпомагащи групите в неравностойно положение, и ръководители/оказващи влияние фактори на политическо ниво.

Целева степен на образование: ППР за учители от институциите за професионално образование и обучение като част от първоначалната подготовка на обучаващите се за преподаватели в областта на ПОО

- ▶ Част 2: предоставя различни практически модели за цялостно вграждане на уменията за живот в преподаването на професионални предмети;
- ▶ Част 3: включва набор от дейности по „Обучение на обучаващите“, които да се използват в рамките на структурирана програма за обучение на учители по професионални предмети или от учителите с техните ученици.
- ▶ Раздел за добри практики. Той включва източници на вдъхновение от цяла Европа, показващи успешното включване на ключовите компетентности за умения за живот в преподаването на професионални предмети.

Предпоставки за успех

- ▶ *Доказателства* – „LIFE 2“ се опира на стабилна доказателствена база. Той надгражда върху констатациите от първия проект „LIFE“ (вж. www.life-keyskills.info), изследванията на предпоставките за успех, осъществени от Европейската платформа на гражданското общество за учене през целия живот и Конференцията „Уменията за живот като ключ към ученето през целия живот“ от 2004 г., на която бяха представени препоръки и примери за добри практики.
- ▶ *Обратна връзка* – Проектът надгражда върху изчерпателната обратна връзка от страна на работодатели, преподаватели и учащите се от петте нации партньори.
- ▶ *Финансиране* – Проектът се подпомага по програма „Леонардо да Винчи“ на Европейската комисия. Тази финансова схема, която е част от Програмата за учене през целия живот на ЕК, подпомага широко разнообразие от различни по мащаб дейности.

Полезни препратки и ресурси:

Програма „Леонардо да Винчи“: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/ldv_en.htm

ANESPO – Associação Nacional de Escolas Profissionais: <http://www.anespo.pt/>

CEBANC, Испания: <http://www.cebanc.hezkuntza.net/web/guest/proyectos###>

Университет Bath Spa, Обединено кралство: <http://www.bathspa.ac.uk>

Бизнес училище „Niels Brock“, Дания: <http://www.cbs.dk>

TEHNE, Румъния: <http://www.tehne.ro/>

EfVET, <http://www.efvet.org/>

Видео, в което се обясняват ключовите компетентности за учене през целия живот: <http://www.youtube.com/watch?v=RD-elxM1lw>

ППР

ИНОВАТИВНО ПРЕПОДАВАНЕ

УЧЕБНИ МАТЕРИАЛИ

РАБОТА ПО ПРОЕКТИ

В ЕВРОПЕЙСКИ МАЩАБ

Иновации в предприемаческата педагогика

В този курс разнообразни творчески методи се използват като иновативни педагогически инструменти, които се предлагат на студентите в Бизнес училището в Руан (RBS) и Университета в Aalto. Курсът съдържа голямо разнообразие от елементи, включително: всеки студент пише „предприемаческа история“, вдъхновена от абстрактна картина, есе върху връзката между изкуството и предприемачеството, изнасят урок по предприемачество като актьори. Romain Artus (Франция) предостави свои картини като източник на вдъхновение. Целта на курса е да покаже как различни педагогически инструменти (например изкуство, музика, писане на истории и театър) въздействат върху отношението към предприемачеството.

Основният стремеж на курса е да бъде открита способността на всеки участник „да мисли извън рамките“, която се счита за крайно важна предприемаческа компетентност. Полагат се усилия за насърчаването на предприемаческия дух у всеки студент и измерване на способността му да се приспособи към нови ситуации с помощта на необичайни учебни средства (например музика и изкуство). Уроците се преподават в сътрудничество с различни местни и международни художници. Например д-р Joelle Lagier разказа за живота си като художник, японски фотограф, живеещ в Токио също сподели историята на живота си.

Бъдещите планове включват разгръщане на програмата в различни международни условия и изпробването ѝ сред уязвимите социални групи, например при безработните лица.

Вид дейност: Методи и концепции за иновативно преподаване, свързани с обучението по предприемачество

Държава на изпълнение: Франция

Институция, изпълняваща дейността: Бизнес училище, Руан (RBS)

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията: <http://www.rouenbs.fr/en>

Основно лице за контакт: Rita Klapper

Ел. поща на основното лице за контакт: rgklapper@gmail.com

Включени допълнителни участници или партньори: художници, в това число Romain Artus и Joelle Lagier (Франция) и Beata Joutsen (Финландия)

Приложение/целева аудитория на дейността: студенти и докторанти от Бизнес училище, Руан и Факултет по икономика в Хелзинки (Университет Aalto)

Целева степен на образование: висше (студенти и докторанти)

Предпоставки за успех

За да бъде разпространена предприемаческата педагогика, трябва да се променят много неща:

- ▶ Необходими са повече инвестиции като време и финансови средства в световен мащаб за интегрирането на нетрадиционните иновативни творчески курсове по предприемачество в продължаващото и висшето образование.
- ▶ По-голяма отвореност към иновативната педагогика, която не е непременно базирана на технологиите, в институциите на продължаващото и висшето образование, но също и на самите учители.
- ▶ Необходимо е изместване на фокуса от традиционната теория и казуси към ориентирания към творчество и иновации подход.
- ▶ Необходимо е да се наблегне отново на предприемаческите ценности, мислене и чувство с цел да бъде насърчен подход на „виждам със собствените си очи“, а не подход на „казаха ми, че“.

Ефект от дейността

Ефектът от този курс беше измерен в количествено и в качествено отношение:

- ▶ Индивидите се учат за разпознават собствения си потенциал и постигат промяна на начина си на мислене, когато „превръщането в предприемач става изпълнимо“.
- ▶ Количествените резултати се изразяват в промяна на възприятията за „характеристиките на предприемача“. Най-впечатляващо е

нарастването с 50 % на дела на обучаваните, които смятат, че *„всеки може да бъде предприемач“*.

- ▶ Отзивите от обучаваните са много добри, като дори според един от тях *„е хубаво да откриваш предприемачество на нови места и да можеш да го свържеш с изкуството“*.

Писането на предприемаческа история, вдъхновена от съвременното изкуство, беше оценено като *„напълно новаторски опит, който изненада и [ми] доказа, че имам творчески способности“* и като вписващо се добре в съвременния свят, където *„творческите и умели предприемачи се ценят много високо и са добре дошли“*.

- ▶ Има планове в бъдеще да бъде започната изследователска програма за оценка на промените в начина на мислене, които иновативната педагогика може да постигне в различни международни условия.

ППР

ИНОВАТИВНО ПРЕПОДАВАНЕ

УЧЕБНИ МАТЕРИАЛИ

ТВОРЧЕСКО МИСЛЕНЕ

ФРАНЦИЯ

Метод за запознаване с предприемачеството

Méthode d'Initiation au Metier d'Entrepreneur (MIME) е симулационен метод за подобряване на предприемаческите способности, създаден преди 10 години за бъдещите предприемачи, а днес успешно приспособен за служители, ученици и учители. Прилага се във Франция при над 1000 участници годишно. Това е симулация, която помага на участниците да разберат основните механизми, които движат управлението на предприятията, като едновременно с това предлага ситуации, изискващи и повишаващи предприемаческите умения и способността за решаване на проблеми.

MIME използва приоритетно глобален, комплексен и динамичен подход по отношение на функционирането на предприятието; желанието

за разбиране никога не се разделя от удоволствието от правенето на нещо. Компютрите са напълно забранени, като вместо това се набляга на съществения принос на хората за предприятията. Всеки един от четирите сформирани екипа създава предприятие, като след това и четирите създават и предлагат на пазара един и същ продукт. В последствие екипите се конкурират помежду си в продължение на 2 години, като всеки трябва да управлява процеса на вземане на решения и поемане на риск, докато развита предприятието си. Работата се основава на четири оперативни принципа:

- Различните начини за решаване на проблемите се обсъждат едва след като проблемът е ясно определен.

Вид дейност: Методи и концепции за иновативно преподаване, свързани с обучението по предприемачество

Държава на изпълнение: Франция

Институция, изпълняваща дейността: IZER Institut Européen de L'Entrepreneuriat Rural

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията:
<http://www.i2er.org/>

Приложение/целева аудитория на дейността: специалисти по подготовка на учители по предприемачество; обучаващите специалисти в системата на ПОО; студенти; възрастни учащите се

Целева степен на образование: гимназии и университети

- ▶ Нови инструменти се използват само след като е била ясно изразена нуждата от тях.
- ▶ Заключениета се извеждат въз основа на обмена между обучаващите.
- ▶ Всички възникващи хипотези се изпробват директно.

Предпоставки за успех

„MIME“ е част от проекта „MANAGE“, финансиран по мярка „Трансфер на иновации“ на Програмата за учене през целия живот – „Леонардо да Винчи“ на ЕС. По този начин беше осигурена възможност за превод на метода „MIME“ на английски, италиански, испански и румънски език.

Ефект от дейността

Методът „MIME“ има за цел да въздейства върху разбирането на обучаващите за бизнеса и бизнес ролите.

Разбиране за:

- ▶ основните икономически механизми, на които се подчинява функционирането на предприятията;

- ▶ връзките, които предприятията създават със своята среда;
- ▶ основния принос на мъжете и жените, работещи в предприятията.

Реалистична представа за:

- ▶ длъжността „управител на фирма“;
- ▶ уменията, които трябва да използват;
- ▶ ролята, която планират при вземането на решения.

Практически анализ на:

- ▶ Широко използвани управленски инструменти;
- ▶ Счетоводни и финансови отчети;
- ▶ Стратегии и процеси.

ППР

ИНОВАТИВНО ПРЕПОДАВАНЕ

РЕШАВАНЕ НА ПРОБЛЕМИ

РАБОТА ПО ПРОЕКТИ

ФРАНЦИЯ

Полезни препратки и ресурси:

Интернет страница на MIME: <http://www.methode-mime.fr/>

Изграждане на мрежи с бизнес общността

Zöld Kakas Líceum (гимназия „Зелен петел“) е средно училище за деца, отпаднали от основната система на средното образование. Той се грижи за 200 ученици на възраст от 15 до 26 години, като им дава втори шанс да завършат комбинирана четиригодишна програма за завършване на средно образование и подготовка за колеж. Същността на неговата мисия е откриване на нови и иновативни начини за работа както с учениците, така и с учителите с цел гарантиране на академичното и личностно израстване, например чрез Програмата за професионално образование.

Работи се основно с рано отпаднали от училище и завършили средно образование млади хора, които се обучават в областта на производството на филми и фотографията. Двама учители ръководят екип от младежи, които след това отиват в общността, за да се опитат да си намерят работа. Учащите се учат чрез действие, като участват в двугодишна програма, изпълнявана на подкрепящо, базирано в училището работно място. Учителите са неразделна част от проектите, като помагат на младежите да ги организират, да изготвят поръчаното съдържание и да общуват с бизнес партньори. Заплатите на учителите и стипендиите на учениците са частично обвързани с успеха на проекта.

Вид дейност: Методи и концепции за иновативно преподаване, свързани с обучението по предприемачество

Държава на изпълнение: Унгария

Институция, изпълняваща дейността: Zöld Kakas Líceum

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията:

<http://www.zoldkakas.hu/kuszli/>

Основно лице за контакт: Mate Schnellbach

Ел. поща на основното лице за контакт: schnellbach.mate@gmail.com

Приложение/целева аудитория на дейността: младежи на възраст от 15 до 26 години, които не са завършили средно образование

Целева степен на образование: средно образование

Предпоставки за успех

- ▶ Основната предпоставка за успех е гарантирането на свобода, преподаването при тези условия трябва да бъде гъвкаво, затова ръководителите трябва да бъдат готови да поемат риск.
- ▶ Училището трябва да има свобода за иновативност и до известна степен да бъде оставено от образователните власти да работи по-гъвкаво и свободно.
- ▶ Необходимо е високо ниво на предприемачески дух у учителите. Те всъщност работят като предприемачи и доста се отдалечават от обичайната роля на учителя.
- ▶ Накрая, необходима е подкрепяща организационна култура и структура.

Ефект от дейността

Учениците се гордеят с някои впечатляващи постижения:

- ▶ Постъпване на работа. Миналата година 7 от 12-те участника си намериха работа на пълен или непълен работен ден по време на обучението си, а тази година 6 от 14 постигнаха това.
- ▶ Търсене от страна на бизнеса. Училището се радва на голямо търсене от страна на малки фирми, които искат да работят с него (главно в областта на маркетинга, изкуствата и практическите услуги).
- ▶ Национално признание. Учениците постигнаха успех и в редица национални конкурси в Унгария – например през последните две години два ученически документални филма спечелиха конкурс за стажант журналисти.

ППР

МЕТОДИ ЗА ИНОВАТИВНО
ПРЕПОДАВАНЕ

ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ

СЪТРУДНИЧЕСТВО

УНГАРИЯ

Полезни препратки и ресурси:

Този документален филм спечели конкурс за стажант журналисти: <http://www.youtube.com/watch?v=oX41RKybM9E>

Някои снимки, правени от ученици: <https://picasaweb.google.com/100088693387758940555/KiallitasKepei?authkey=Gv1sRgCNzy6eawrKBOQ>

Тknika – Иновационен център за професионално образование и обучение и учене през целия живот

Тknika е част от текущите усилия на Баска автономна област за превръщане на професионалното обучение в областта в едно от водещите в Европа. Тknika разработва иновативни проекти в различни области: технология, подготовка на учители и управление на иновациите. Тknika е отворен и отзивчив център, който създава продуктивни съюзи с частни предприятия, изследователски отдели, университети и технологични центрове. Изпълняват се иновативни проекти в четири основни области:

- ▶ технология;
- ▶ ИКТ;
- ▶ управление;
- ▶ методика и педагогика.

Тknika насърчава учителите и управленските екипи от техническите колежи да представят и работят по проекти, включващи иновации. Тези иновации могат да бъдат в различна форма, например иновативен начин на управление на колежа или на комуникация с обществото, иновативен начин на взаимодействие с фирмите, на предоставяне на обучение, адаптиране на нови технологии или придобиване на нови знания. Мотиваторите в Тknika управляват проектите и ги разработват заедно с учителите от колежа. Повечето учители продължават да преподават в своя колеж, но с по-малко часове, за да могат да участват в проектите с Тknika.

Вид дейност: Методи и концепции за иновативно преподаване, свързани с обучението по предприемачество

Държава на изпълнение: Испания – Баска автономна област

Институция, изпълняваща дейността: Тknika, филиал на подотдела по професионално образование и обучение и учене през целия живот на отдела по образование, езикова политика и култура на баското правителство.

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията: <http://www.tknika.net>

Основно лице за контакт: Iñaki Mujika,, директор на Тknika, imujika@tknika.net

Други контакти: Samuel Triguero, координатор на областта на управление, striguero@tknika.net; Víctor Arias, наблюдател по интернационализацията, barias@tknika.net; JLF Maure, наблюдател по интернационализацията, jlfmaure@tknika.net

Включени допълнителни участници или партньори: публични и частни сдружения на колежи за ПОО в Баска автономна област: IKASLAN, HETEL, AICE

Приложение/целева аудитория на дейността: учители и ученици в техническите колежи за ПОО в Баска автономна област

Целева степен на образование: средно, висше и продължаващо образование в техническите колежи за ПОО (публични и субсидирани)

Подходът на Tknika включва шест стъпки:

- ▶ Tknika разработва иновативни проекти и прехвърля резултатите към учителите в сферата на ПОО.
- ▶ Учителите използват тези резултати при обучението на своите ученици.
- ▶ Учениците пренасят знанията на своите работни места.
- ▶ Tknika работи в мрежа с учителите в сферата на ПОО (като по този начин осигурява трансфера на знания към цялата система).
- ▶ Tknika си сътрудничи с организации и лица, които могат да добавят стойност към цялостния процес.
- ▶ Tknika също така гарантира високи постижения своя модел на управление.

Предпоставки за успех

- ▶ Всички дейности в Центъра са насочени към обучението по предприемачество. Предприемачеството не се разглежда като изолирана способност, а като концепция, която изисква умения като творчество, познаване на технологиите и управлението на проекти.
- ▶ Tknika работи въз основа на модел за иновативен модел на управление, наречен „Tknikalpova“. Този модел подпомага предприемачеството като възнаграждава индивидуалната инициативност, поемането на отговорност, на риск и приемането на неуспеха. Лицата работят в екипи за разработването на конкретни проекти, което позволява по-голяма гъвкавост и по-добро координиране на задачите. Всеки екип отговаря за своя проект, а това води до по-голяма ангажираност и упоритост за постигането на целите.
- ▶ Технологиите се използват на широка основа. Това дава възможност за по-бърз и по-ефективен трансфер на знания. Tknika наблюдава технологичните тенденции, изследва нови решения, производствени техники и компютърни инструменти, които ще подобрят учебния процес в техническите колежи за ПОО и ще повишат производителността на предприятията.

Ефект от дейността

Tknika:

- ▶ Tknika е добре обоснована и оценена програма. Наскоро екип от ОИСР извърши посещение на Tknika и описа проекта като важна силна страна на политиката на Баска автономна област в областта на висшето образование, като препоръча разпространението на програмата.
- ▶ Поставя под въпрос пречките за постигането на напредък. Tknika помага за преодоляването на специфичните ограничения на баската система, по-специално навици и традиции като бавно вземане на решения, йерархични институции и страх от неуспех, като ги заменя с атмосфера на динамичност, лична инициатива и предприемачество.
- ▶ Стимулира активността. Услугите, предоставяни от Tknika, се радват на голямо търсене от страна на техническите колежи за ПОО. Те достигат до големи групи и имат широк обхват. Понастоящем се изпълняват 24 иновативни проекти с 200 сътрудници.
- ▶ Има положителна възвращаемост. Оценката показва, че печалбите от програмата надвишават първоначалната инвестиция.
- ▶ Годишните проучвания на удовлетвореността на заинтересованите страни също показват, че Tknika е високо ценена програма.

ППР

МЕТОДИ ЗА ПРЕПОДАВАНЕ
НА ИНОВАЦИИ

ТРАНСФЕР НА ЗНАНИЯ

СЪТРУДНИЧЕСТВО

ИСПАНИЯ

Професионално ниво в сферата на предприемачеството и предприемаческите умения

Мрежата за обучение по предприемачество (NFTE) възникна в Ню Йорк през 1987 г., а дейностите в Белгия започнаха през 1998 г. Оттогава такова обучение са преминали над 350 000 младежи. NFTE, Белгия предлага иновационна учебна програма във Фландрия, Валония и Брюксел. Курсовете се водят от преподаватели с голям делови опит и предлагат на младежите в неравностойно положение още една възможност да успеят в своя професионален и личен живот. В това си качество те се явяват още един мост между образователната среда и фирмите.

Във *Vaardig Ondernemerschap En Ondernemende Vaardigheden* (Професионално ниво на владеење на предприемачеството и предприемачес-

ки умения) двама дипломирани преподаватели по бизнес от NFTE ходят в училищата или организациите и предоставят учебен пакет за обучение по предприемачество. Целта на това обучение е всеки младеж да разработи бизнес план за идея или проект, който му харесва. Освен това те насърчават развитието на предприемачески нагласи, бизнес компетентности и самопознание. Обхванати са също практическите компютърни умения, които са ключови за успеха в съвременния свят.

Учителите могат да участват в курсовете на NFTE като асистенти и сами да получат диплома за обучаващи, ако преминат успешно модула на МОП „Обучение на обучаващи“.

Вид дейност: Информационни стратегии на доставчиците на ППР

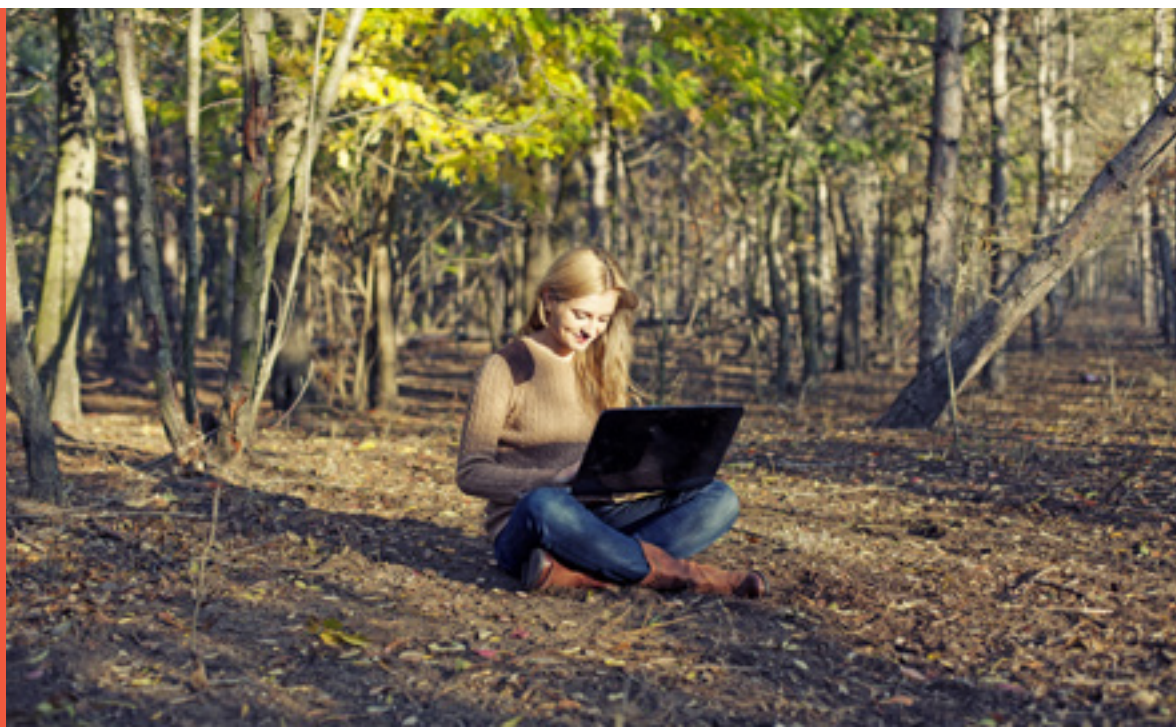
Държава на изпълнение: Белгия

Институция, изпълняваща дейността: Мрежа за обучение по предприемачество (NFTE) Белгия

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията:

<http://www.nfte.be/index.php?id=home&L=2>

Приложение/целева аудитория на дейността: учениците от системата на средното професионално образование и обучение

Предпоставки за успех

Една от целите на обучението е да се накарат обучаваните да мислят за творчески, нестандартни проекти. За да се постигне това, методите на преподаване трябва да бъдат не по-малко иновативни и интерактивни. Затова NFTE, Белгия работи с разнообразие от методи, включително изисква от учениците да извършат пазарно изследване на непосредствено заобикалящата ги среда и проучване в Интернет на жизнеспособността на тяхната идея.

Реалният житейски опит и обратната връзка също са крайно важни за успеха и ангажираността. Курсът включва посещение във фирма и отзиви от ръководители на фирми. В края на курса учениците представят своите бизнес планове пред аудитория и бизнес жури от дадена компания.

Ефект от дейността

В тези курсове се обучават около 400 ученици годишно, като плановете са до 2017 г. броят им да нарасне до 800.

Качественото изследване установява редица успешни случаи:

- ▶ 45 % от общия брой на преминалите NFTE си намират работа или започват собствен бизнес.
- ▶ 21 % от участниците продължават обучението си.
- ▶ 77 % от учениците се чувстват готови да си търсят работа или да започнат собствен бизнес.
- ▶ Познанията за администрирането и общите операции са се увеличили от 20 % на 80 %.
- ▶ Подобряват се самоувереността, работата в екип, организацията, уважението, точността и мотивацията.

ППР

ИНФОРМАЦИОННИ СТРАТЕГИИ

УЧЕБЕН ПАКЕТ

БИЗНЕС ПЛАНИРАНЕ

БЕЛГИЯ

Обучение на учителите за създаване на учебно-тренировъчна фирма в тяхното училище

Центърът на учебно-тренировъчните фирми към Министерството на образованието и науката предлага тридневен курс на обучение за 10-20 учители във всяко училище. Теоретичната част е около 30 %, а практическата е 70 %. Включени са дейности като мозъчна атака, работа в група и в екип, предприемачески симулации и дискусии. Целта е във всяко училище да бъде създадена и управлявана учебно-тренировъчна фирма.

Учебно-тренировъчните фирми са симулации на реални фирми с цялата документация, системи и процедури, използвани в реалния бизнес. Те дават възможност на ученици, които нямат възможност за стаж в предприятие, да придобият собствен опит в създаването на малка фирма.

Учениците натрупват опит в търговията, управлението на търговски отдел/офис, организирането на персонала, работата със сметки, контролирането на запасите и административните системи. Динамичната и реалистична среда на учебно-тренировъчната фирма позволява на учениците да постигнат множество положителни резултати: практическо приложение на теорията, работа в екип и комуникационни умения, умения за планиране и развитие на предприемачески дух.

Чрез обучение на работното място в дадено училище се създава екип от учители, които могат да осъществяват и да подпомагат обучението по предприемачество. Всеки учител има различна специалност, като освен това се запознава със законовите процедури и практиката, свързани със

Вид дейност: Информационни стратегии на доставчиците на ППР

Държава на изпълнение: България

Институция, изпълняваща дейността: Център на учебно-тренировъчните фирми, България

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията:

<http://www.buct.org/intro.php>

Основно лице за контакт: Дария Маврудиева

Ел. поща на основното лице за контакт: info@buct.org

Телефон: +359 2 963 22 72

Приложение/целева аудитория на дейността: учители

Целева степен на образование: ППР, учителите в средните, висшите и професионалните училища

създаването и управлението на предприятия. Учителите усвояват техники за мотивиране на учениците да участват в курса за учебно-тренировъчни фирми и получават сертификати като обучители в учебно-тренировъчни фирми. Те могат да приложат своите нови знания и умения в часовете по предметите, които преподават в училище.

Предпоставки за успех

- ▶ Стимулиране на участието. Курсът се популяризира широко в общообразователните и професионалните училищата, а също по интернет и на годишните срещи на учителите. След това училищата подават заявления за участие до Центъра на учебно-тренировъчните фирми.
- ▶ Оптимално партньорство. Сътрудничеството между училищата, държавните институции и бизнеса е от ключово значение за успеха. То се улеснява частично от създадената през 2004 г. Българска мрежа на тренировъчните фирми. Членове на мрежата са учебно-тренировъчните фирми, Центърът на учебно-тренировъчните фирми, бизнес организации, дружества, НПО и държавни институции.
- ▶ Привличане на бизнес партньори. Фирмите осигуряват на Центъра на учебно-тренировъчните фирми експертен опит, консултации, наблюдение и оценка, а освен това участват пряко в обучението на учителите в училищата.

Ефект от дейността

Програма има редица успешни елементи:

- ▶ Широк обхват: във всяко училище се включват между 10 и 20 учители и 500 – 1500 ученици.
- ▶ Дългосрочна програма — курсове се провеждат всяка година от 1999 г. насам.
- ▶ Това създаде дух за въвеждане на обучение по предприемачество в много училища и допринесе за формирането на интердисциплинарни екипи от учители, които гарантират устойчивост на обучението и на учебната среда.

Планове за развитие

- ▶ Предоставяне на обучения в нови области за учители, обучени по програмата, например чужди езици, ИТ умения, създаване и управление на екипи. Това ще повиши още повече тяхната компетентност. Обученията се планират и предоставят в партньорство с бизнес организации.
- ▶ Засилване на сътрудничеството между учителите и предприятията, обучение на учителите в областта на консултантската дейност, решаването на проблеми, проверките и оценката.

ППР

ИНФОРМАЦИОННИ СТРАТЕГИИ

СЕРТИФИЦИРАНЕ

СЪТРУДНИЧЕСТВО

БЪЛГАРИЯ

Деятности на JA-YE за обучение на училищни преподаватели

Junior Achievement Young Enterprise (JA-YE) Европа е НПО с 37 национални членове, специализирана в обучението по предприемачество, умения за пригодност за заетост и финансова грамотност на учениците от основното училище до университета. През 2011 – 2012 г. мрежата обхвана над 3 милиона ученици в широка гама от програми. Европейската централа е в Брюксел. През горепосочената учебна година JA-YE е обучила приблизително 135 000 учители от 70 000 училища. Фирмената програма е една от най-популярните. В нея учениците създават мини корпорация под ръководството на учител и доброволен бизнес консултант. Наред с възможностите за формално и неформално обучение, които се предоставят на учениците, организацията предлага също обучение за учители по време на работа в четири основни области:

- ▶ Увереност – развитие на личностни качества и нагласи като:
 - ▶ способност и готовност за поемане на инициатива,

- ▶ иновативност и творчество,
- ▶ готовност за поемане на риск.
- ▶ Компетентност – обучение, знания и умения в областта на развиването на бизнес и иновативните процеси;
- ▶ Практически упражнения – усвояване на предмети и базови умения чрез предприемачески методи на работа;
- ▶ Фактор за предизвикване на интерес и мотивация – включване на местната общност, родители, приятели, медии, търговски панаири и конкурси, международни дейности.

Програмният цикъл започва в началото на учебната година. Стратегията на JA-YE е да установи контакт първо със собственика на училището (например местната общност) и да се поинтересува дали желаят училището им да бъде включено в програмата. След това се обръщат към директора на училището със същия въпрос. Едва тогава JA-YE започва

Вид дейност: Информационни стратегии на доставчиците на ППР

Държава на изпълнение: международен проект

Институция, изпълняваща дейността: Junior Achievement Young Enterprise Европа (JA-YE Европа)

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията:
<http://www.ja-ye.org>

Основно лице за контакт: Jarle Tømmerbakke

Ел. поща на основното лице за контакт: Jarle@ja-ye.org

Приложение/целева аудитория на дейността: учители и ученици на възраст от 16 – 19г., участващи във фирмената програма на JA-YE

Целева степен на образование: учителите от учебните заведения за ПОО и средните училища

базово обучение на учителите. Учителите се запознават с ключовите понятия и концепции на програмата и започват изграждането на групи за работа в мрежа, така че участниците да не бъдат оставени сами. Това е важно, защото често е налице голяма несигурност/съпротивление спрямо новите методи; задавани са въпроси като „С новите методи децата ще научат ли поне толкова, колкото преди?“. След това участниците преминават през едногодишен цикъл на създаване на мини компании, като разработват бизнес идея, маркетингова стратегия и бюджет, с които участват в различни местни конкурси.

Предпоставки за успех

- ▶ Ключът към успеха на програмите на JA-YE е в комбинацията от формално и неформално обучение.
- ▶ В рамките на формалното обучение се предлагат възможности за участие в реална, а не симулирана дейност: два – три дни обучение и продължаващо професионално развитие на учителите с допълнително онлайн съдържание и преподаване плюс оценка и удостоверяване на компетентностите чрез практически опит.
- ▶ В рамките на неформалното обучение учителите и учениците ползват предимствата на мрежата от участващи училища, наставник от бизнес общността за всеки клас, извънучебни дейности в рамките на един то три дни (конкурси или иновационни лагери), както и елемент, включващ бивши възпитаници
- ▶ Освен това много от дейностите на JA-YE имат силно международно измерение – например ежегодния конкурс за европейска фирма на годината, „Предприятие без граници“ на JA-YE, Програмата за социално предприятие на JA-YE и Европейското състезание за творчество и иновации.
- ▶ Състезателността ангажира общността и мотивира учителите. JA-YE смята, че състезанието е крайно важно за създаването на контакти с местната общност и медиите. Обикновено съдии в тези състезания са представители на бизнес общността, политици и местните/национални образователни власти, а това допринася за осигуряването на тяхната подкрепа за проекта. Няколко награди се дават на

мини компании, награждават се също учители и училища, а този вид признание в много случаи изгражда положителен публичен образ на дейностите, както и на училищата и учителите.

Ефект от дейността

JA-YE проведе изследване сред участниците във връзка с въздействието на нейните дейности, което показва много положителни резултати. 90 % от учителите ще препоръчат този начин на преподаване на своите колеги. „Това прави училището по-интересно и мотивиращо“ е най-често изразяваното мнение от учениците. Освен това можем да видим как този начин на обучение създава предприемачи.

- ▶ Новосъздадени фирми: независимо изследване, проведено сред бивши участници, показва, че в групата на бившите ученици има 50 % повече новосъздадени фирми в сравнение с контролната група. 12 % от участвалите във Фирмената програма на JA-YE за средните училища са създали собствен бизнес преди да навършат 25 години, спрямо 8 процента от неучаствалите.
- ▶ Създава предприемаческа увереност. 55 % от бившите участници във фирмената програма твърдят, че притежават необходимите умения и знания, за да създадат собствен бизнес, ако възникне такава възможност, спрямо 41 % в контролната група.
- ▶ Създава бъдещи лидери. 33 % от бившите ученици, участвали във фирмената програма на JA-YE, днес заемат ръководни постове, спрямо 25 % в контролната група
- ▶ Тези констатации се подкрепят и от няколко други независими проучвания и изследвания.

ППР

ИНФОРМАЦИОННИ СТРАТЕГИИ

СТРАТЕГИИ ЗА ПОВИШАВАНЕ
НА ОСВЕДОМЕНОСТТАМЕТОДИ ЗА ИНОВАТИВНО
ПРЕПОДАВАНЕ

ПРАКТИЧЕСКИ МЕТОДИ

В ЕВРОПЕЙСКИ МАЩАБ

Полезни препратки и източници:

JA-YE Предприятия без граници®

JA-YE Програма за социално предприятие

Европейско състезание по творчество и иновации (European Creativity and Innovation Challenge)

„Преподавателят по предприемачество“ – двудневен семинар

„Преподавателят по предприемачество“ е двудневен семинар, който разглежда проблемите, свързани с професионализма на учителите и тяхната роля като дейатели на промяната в обществото. Семинарът е интерактивен и включва примери за иновативни практики, дискусии и прилагане в условията, при които работи всеки делегат. Самият семинар се основава на допускането, че за преподавателя е много по-лесно да обучава учащите се в условия, в които самият той има съответен опит, като се признава, че много преподаватели имат или смятат че имат съвсем ограничен опит в областта на предприемачеството. В тази връзка семинарът помага на учителите да признаят и разберат как реалните житейски познания и опит могат да бъдат използвани в областта на предприемачеството. Важно е също, че семинарът свързва преподавателите с други, работещи в същата област, като разкрива възможности за ефективно сътрудничество.

Семинарът изследва концепцията за преподавателя по предприемачество, като сравнява успешните предприемачи с ефективните учители. Той набляга и изследва чрез диалог и разсъждения ключови аспекти от професионализма на учителите, тяхната професионална идентичност и начините им за ангажиране на учащите се. Тези аспекти включват отношението към промяната, несигурността, поемането на риск и взаимоотношенията.

В двудневния семинар се изучават пет теми:

- ▶ Преподавателят по предприемачество;
- ▶ Обучение и преподаване за 21 век;
- ▶ Какво знаем за ефективното обучение;
- ▶ Включване на учащите се в тяхното обучение;
- ▶ Стратегии за предоставяне на възможности за придобиване на предприемаческа компетентност.

Вид дейност: Текущи инициативи за подкрепа на доставчиците на ППР

Държава на изпълнение: Обединено кралство – Шотландия

Институция, изпълняваща дейността: Абърдийнски университет

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията: <http://www.abdn.ac.uk/spe/>

Основно лице за контакт: д-р David McMurtry

Ел. поща на основното лице за контакт: d.c.mcmurtry@abdn.ac.uk

Телефон: +44 1224 274623

Включени допълнителни участници или партньори: шотландската програма за предприемачество, хърватската Национална агенция за обучение на учители; университет Erciyes, Kayseri, Турция

Приложение/целева аудитория на дейността: учители, главни учители, студенти в педагогическите специалности, специалистите по подготовка на учители, персонала на образователните органи, психолози и педагози

Целева степен на образование: преподавателите от всички степени на образование – предучилищно, основно, средно, полувисше и висше

да изследват обучението и преподаването на предприемачество в съвременни условия и да разглеждат примери за добри практики. Те участват също в „Планиране на дейности“, като използват идеите, усвоени и изследвани в рамките на горепосочените теми, за да създадат дневен ред за развитие, който да приложат в някой аспект от своята практика.

Възприети са множество педагогически подходи за насърчаване на предприемаческите нагласи и творчеството, включително:

- ▶ Ръководени от наставник презентации с използване на данни от изследвания и публикации и примери за добри практики с използване на видеоматериали;
- ▶ Обширни разсъждения, дискусии, диалог и взаимодействие;
- ▶ Планиране на действия индивидуално и в групи;
- ▶ Групови презентации.

Програмата „Преподавателят по предприемачество“ понастоящем се предлага от изброените по-горе четирима партньори, включени в изпълнението на проекта, при условие, че има места. Всеки (от всяка европейска нация), който желае да стане домакин на семинара, следва на първо място да се свърже с д-р David McMurtry от Абърдийнския университет. Институцията, която поръчва семинара, трябва да е наясно, че ще трябва да поеме пътните разходи и нощувката на водещите. Освен двудневният семинар има и онлайн учеща общност, която дава на участниците възможност за достъп до материали, споделяне на материали и взаимодействие преди и след семинара.

Семинарът е не само образователен професионален опит в областта на обучението, но също така и изследователска дейност. Чрез анкети

се събират данни за вижданията на участниците относно концепцията за преподавателя по предприемачество и за тяхната професионална идентичност, по-специално доколко те смятат, че имат предприемачески дух.

Ефект от дейността

Тази нова програма вече беше успешно изпълнена в Загреб, Хърватия (юни 2012 г.), Абърдийн, Шотландия (септември 2012г.) и Kayseri, Турция (март 2013 г.). Оценките на семинарите показват, че участието има значителен ефект върху самоефективността на участниците и може също така да окаже влияние върху практиката и политиката. След проявата в Kayseri бяха публикувани материал и доклади, в които се разглеждаха концептуалните тенденции и емпиричните данни и се наблягаше на сравненията в международен план.

Ангажирането с предприемачество и предприемаческа дейност имаше положителен ефект също върху учениците и тяхното обучение по всички предмети. Разглеждайки своята роля, преподавателите придобиха по-задълбочено разбиране за собственото си въздействие върху обществото. Това е основа за значително професионално развитие.

Екипът с готовност би обсъдил възможността за провеждането на семинар в партньорство с преподаватели от други нации, работещи в различни условия.

ППР

ТЕКУЩА ПОДКРЕПА

ПОВИШАВАНЕ НА ОСВЕДОМЕНОСТТА

УЧЕНЕ ЧРЕЗ ОПИТ

ОБЕДИНЕНО КРАЛСТВО

Национален стандарт за обучение по предприемачество

Националният стандарт за обучение по предприемачество е разработен от Центъра за образование и промишленост към Университета в Уоруик. Той осигурява процес за анализ на качеството с цел признаване и отбелязване на добри практики в разработването и предоставянето на учебни програми за обучение по предприемачество. Става въпрос по-скоро за обучението на учителите, а не за дейности, ориентирани към учениците.

Рамката е структурирана в пет елемента, всеки от които описва и определя процес за осигуряване на качеството. Те включват:

- Определяне на визия за обучението по предприемачество;
- Извършване на одит на обучението по предприемачество;
- Планиране и управление на обучението по предприемачество;

- Изготвяне на учебна програма за обучение по предприемачество и
- Анализ и оценка на обучението по предприемачество.

Всеки елемент съдържа списък с изисквания, които училището трябва да изпълни, придружен с кратки описателни разяснения за вида документи и доказателства, които е необходимо да бъдат оценени за нуждите на националния стандарт.

За да постигнат националния стандарт за обучение по предприемачество, училищата трябва да докажат наличие на:

- Ангажимент за осигуряване на обучение по предприемачество за всички ученици;

Вид дейност: Текущи инициативи за подкрепа на учителите по време на работа

Държава на изпълнение: Обединено кралство

Институция, изпълняваща дейността: Център за образование и промишленост (Centre for Education and Industry)

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията:

<http://www.warwick.ac.uk/fac/soc/cei/enterpriseeducation/casestudy/>

Основно лице за контакт: Malcolm Hoare

Ел. поща на основното лице за контакт: m.g.hoare@warwick.ac.uk

Приложение/целева аудитория на дейността: учители

Целева степен на образование: учителите в основните, средните и специализираните училища

- ▶ Визия за бъдещите потребности и развитие на учебната програма по предприемачество, включваща обучението чрез дейности и ориентирани към учениците методи;
- ▶ Ясна идея за това как обучението по предприемачество се вписва в по-широкообхватната учебна програма и план за развитие, както и ангажираност и разбиране на концепцията от страна на ръководния екип и административно-техническия персонал;
- ▶ Редовен анализ и оценка на предоставянето на обучение по предприемачество, по-специално на въздействието му върху развитието на индивидуалните способности на учениците;
- ▶ Доказателства за специализираното вътрешно или външно продължаващо професионално развитие, предприето от координаторите по предприемачество и училищния персонал.

Предпоставки за успех

- ▶ Свободна и достъпна информация. Един от ключовите аспекти на стандартите е фактът, че те се публикуват онлайн в портала „Enterprise Village“ (предприемаческо село), което осигурява на учителите и институциите лесен и безплатен достъп до материалите.
- ▶ Онлайн материалите дават възможност за самооценка и планиране на действия. Могат да бъдат определени ясно силните и слабите страни на цялостното обучение по предприемачество в дадено училище и да се вземат необходимите мерки.
- ▶ Предлага се външна акредитация.

Ефект от дейността

- ▶ Изискването за предлагане на специализирано обучение по време на работа стимулира както търсенето, така и предлагането на обучение по предприемачество за учители, а също и изграждането на полезни мрежи за предприемачество в училище.
- ▶ Персоналът, който работи с материалите, посочва, че харесва структурирания подход и възможностите за отличаване на установените добри практики.
- ▶ В много случаи персоналът успява да установи „скритото“ обучение по предприемачество, което се осъществява в тяхното училище, но преди това не се е признавало.
- ▶ Учителите и техните наставници оценяват високо предоставените ясни насоки в подкрепа на предоставянето на висококачествено обучение по предприемачество. Също така те реагират положително на вградената в изискванията гъвкавост, която позволява да се работи по местните приоритети, като едновременно с това се спазват основните критерии.

ППР

ТЕКУЩА ПОДКРЕПА

ИНТЕГРАЛНА ЧАСТ

СТАНДАРТИЗАЦИЯ

ОБЕДИНЕНО КРАЛСТВО

Полезни препратки и ресурси:

Интернет сайт на ЦОП: <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/cei/>

Интернет сайт на „Enterprise Village“: <http://www.enterprisevillage.org.uk/>

Тълкуване на концепцията за предприемачеството в учебната програма

Центърът за изследвания и развитие в областта на образованието (CERD) е орган на ливанското правителство и има ключова роля в разработването на учебните планове. Той разработва подходи за интегриране на предприемачеството в образователната система на страната. Изпълнява се пилотен проект за включване на съдържание в областта на предприемачеството в учебната програма. Постигането на тази цел премина през няколко етапа:

- ▶ Първоначално CERD представи идеята за проекта на министрите, за да ги убеди да инвестират в нея;

- ▶ След това бяха избрани пилотните обекти (общо около 50), а директорите на училищата бяха поканени за обсъждане на проекта;
- ▶ Накрая CERD предостави обучение на учителите в училищата, за да могат да започнат да изпълняват инициативата.

В подкрепа на изпълнението бяха осигурени и разработени широк гама от ресурси и средства, включително: насоки за учебната програма, материали за учениците, ръководство за учителите. Във всички материали е възприет подход на активно обучение, като се започва с преподаването на основни умения за пригодност за заетост.

Вид дейност: Текущи инициативи за подкрепа на учителите по време на работа

Държава на изпълнение: Ливан

Институция, изпълняваща дейността: Център за изследвания и развитие в областта на образованието (CRDP)

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията:

<http://www.crdp.org/CRDP/>

Приложение/целева аудитория на дейността: учителите в системата на общото образование и ПОО

Целева степен на образование: основни училища

Предпоставки за успех

- ▶ Интегрирането в учебния план е от съществено значение за постигането на по-широкообхватно въздействие. Този проект се счита за първа стъпка към развитието на предприемаческо общество в Ливан. Тъй като проектът е насочен към ливанското общество като цяло, интегрирането на предприемачеството в основната учебна програма, а не преподаването му като извънкласна дейност, е от ключово значение за неговия успех.
- ▶ Ангажиране на всички ключови участници. Бяха изпълнени пилотни проекти с цел определяне на силните и слабите страни. Резултатите от тях показаха, че ангажирането на три нива (първоначално министерството, след това училищните директори и накрая преподавателския състав) е жизненоважно, за да се гарантира успехът на пилотните проекти.
- ▶ Намаляване на дублирането с цел постигане на оптимална стойност срещу вложените средства. Накрая, припокриването между финансиращите организации беше предотвратено като всяка от тях работеше по различен аспект на програмата.

ППР

ИНИЦИАТИВИ ЗА ПОДКРЕПА

ПОВИШАВАНЕ НА ОСВЕДОМЕНОСТТА

УЧЕБНИ МАТЕРИАЛИ

ЛИВАН

Projecte Emprenedors (Проект „Предприемач“)

Всеки срок около 10 учители от различни училища, които предлагат **Предприемаческата програма**, се срещат с Департамента по образованието на Каталуния, за да обсъдят и споделят материали, опит и идеи. Тези материали включват помощ за учителите за насочването на учениците по проекти за създаване на (въображаем) бизнес, например „Започване на бизнес: писане на бизнес план“. Предоставят се планове на уроците, методически указания за преподавателя и работни листове за учениците, а също и информация за държавното законодателство, полезни препратки, видеоматериали по предметите и примери за проекти, изпълнени през предходни години. Освен това всички учители споделят своя опит и резултатите от насърчаването на обучението по

предприемачество в техните училища, в повечето случаи от тях се изисква да изготвят и представят оценка, някои представят работата си по по-творчески начин. Например редактиране на видеоматериал с резултатите от презентациите, изготвени от учениците в рамките на техния окончателен проект.

Освен това Департаментът по образованието предостави информация за връзка с местните предприятия и обсъди начините за свързване с тях в рамките на сроковете на отделните проекти. Той наблегна също на ползата от привличането на успели предприемачи, които да изнесат мотивираща реч при откриването на проектите в училищата.

Вид дейност: Текущи инициативи за подкрепа на учителите по време на работа

Държава на изпълнение: Испания (Каталуния)

Институция, изпълняваща дейността: Департамент по образованието на Каталуния

Интернет сайт или препратка към проекта или институцията: Интернет сайт на Департамента по образование на Каталуния: <http://www20.gencat.cat/portal/site/ensenyament>

Основно лице за контакт: Xavier Yáñez, Maria Ojuel и Monica Artigas

Ел. поща на основното лице за контакт: xyanez@xtec.cat, mojuel@xtec.cat, monica.artigas@terra.es

Телефон: +34 935516900, вътрешен 3835

Приложение/целева аудитория на дейността: учители, които прилагат програми за предприемачество в своите училища

Целева степен на образование: ППР, учителите в системата на средното образование

Предпоставки за успех

Училищата за предприемачество са доста нова концепция в Каталуния, поради което подкрепата на Департамента по образованието е от решаващо значение.

Дейността се насърчава чрез програмата за продължаващо професионално развитие на учителите на Департамента по образованието и се предлага безплатно на пилотна основа в някои училища в Каталуния. Департаментът по образованието има ключова роля за осигуряването на възможности за учителите, по-специално тези, които участват за първи път, да споделят опит и материали. Освен това тази година в третата учебна година на задължителното средно образование е включен нов избираем предмет „emprenedoria“ (предприемачество). В тази връзка от решаващо значение е повече учители да имат достъп до такова обучение, по-специално учителите по икономика, които по принцип ще отговарят за новия предмет. Освен това училищата разполагат с малко материали, затова помощта и информацията, осигурявани от Департамента по образованието, са от съществено значение за предоставянето на информация с високо качество.

По *Projecte Emprenedors* вече е разработен 25-часов курс със специална насоченост върху новия предмет „предприемачество“, който предоставя на учителите необходимите инструменти и ресурси за преподаването на предмета.

Полезни препратки и ресурси:

Препратки към някои от раздаваните материали: http://phobos.xtec.cat/cirel/cirel/index.php?option=com_content&view=article&id=105&Itemid=74

Препратка към Интернет сайта на Департамента по образованието с ресурси по темата „предприемачество“: <http://www.xtec.cat/web/recursos/emprenedoria>

ППР

ИНИЦИАТИВИ ЗА ПОДКРЕПА

СЪТРУДНИЧЕСТВО

УЧЕБНИ МАТЕРИАЛИ

ИСПАНИЯ

Показалец

Раздел	Институция, изпълняваща дейността	Разгледан пример	стр.
ППУ	Университетски колеж Artevelde (Белгия)	ACCIO (Център за творчество, иновации и предприемачество на Arteveldehogeschool)	42
ППУ	Колеж по образование Group T Leuven (Белгия)	Изкуството да преподаваш с отношение	18
ППУ	Звено за професионална подготовка на учители НАМК (Финландия)	Програма за професионална подготовка на учители	30
ППУ	Министерство на образованието и науката на бивша югославска република Македония (Бивша югославска република Македония)	Иновации и предприемачество	44
ППУ	Национален колеж по изкуства и дизайн, Дъблин (Ирландия)	„Оживели статуи“ – изкуството в подготовката на учители	16
ППУ	Политехнически институт към колежа Viana do Castelo (Португалия)	Програма за предприемачество за деца на възраст от 3 до 12 години	40
ППУ	SEECCEL (Център за обучение по предприемачество в Югоизточна Европа) (международен)	Регионален проект за обучение по предприемачество с конкретна насоченост върху подготовката на студенти в педагогическите специалности и учители	28
ППУ	Университетски колеж Sogn og Fjordane (Норвегия)	REAL (Предприятия в селските райони за обучение в действие) като професионален и педагогически инструмент	38
ППУ	Университетски колеж „Св. Мария“, Белфаст (Ирландия)	Оценяване на качеството на учебен резултат	20
ППУ	Висше училище по образование, комуникации и спорт (GPI), Политехнически институт, Guarda (Португалия)	Предмет от учебния план – „Личностно и социално образование“	22
ППУ	Университет „Метрополитен“ Суонзи (Обединено кралство)	Бивши възпитаници подпомагат подготовката на учители	32
ППУ	Университетски колеж, Копенхаген, Катедра за подготовка на учители (Дания)	Консултант по иновации: Университетски колеж, Копенхаген	36
ППУ	Университет на Янина, Факултет по образование в ранна детска възраст (Гърция)	Наставническа програма в рамките на университета	26
ППУ	Университет Ювескюле (Финландия)	Предприемачески подходи при подготовката на учители	14
ППУ	Лапландски университет (Финландия)	Задължителен курс по музика с предприемачески подход (педагогически подход)	34
ППУ	WEEN – Уелска мрежа на преподавателите по предприемачество с/о „Метрополитен“ Суонзи, Trinity St David (Обединено кралство – Уелс)	WEEN – Уелска мрежа на преподавателите по предприемачество	46
ППУ	Университетски колеж Xios (Белгия)	Дидактически работен форум по трансдисциплинарно обучение	24
ППР	Център на учебно-тренировъчните фирми (България)	Обучение на учителите за създаване на учебно-тренировъчна фирма в тяхното училище	82
ППР	Център за образование и индустрия (Обединено кралство)	Национален стандарт за обучение по предприемачество	88
ППР	Център за изследвания и развитие в областта на образованието (CERD) (Ливан)	Тълкуване на концепцията за предприемачеството в преподаването на учебната програма	90
ППР	Камера на занаятите и малкия бизнес на Република Словения (Словения)	Проект „UPI“	68

Раздел	Институция, изпълняваща дейността	Разгледан пример	стр.
ППР	„Творчество, култура и образование“ (CCE), благотворителна неправителствена организация (Обединено кралство)	Творчество, култура и образование – партньорства за творчески решения	64
ППР	Департамент по образованието на Каталуня (Каталуня, Испания)	Projecte Emprenedors (Проект „Предприемач“)	92
ППР	I2ER Institut Européen de L'Entrepreneuriat Rural (Франция)	Методът „MIME“: Метод за запознаване с предприемачеството	74
ППР	Инициатива за създаване на нови предприятия и прехвърляне на собствеността на предприятия (IFEX) – звено към Министерството на финансите и икономиката на провинция Баден-Вюртемберг (Германия)	Засилване на предприемаческия дух у учителите и учениците	60
ППР	Junior Achievement Young Enterprise, Европа (JA-YE, Европа) (международен мащаб)	Дейности на JA-YE за обучение на училищни преподаватели	84
ППР	Манчестърска академия (Обединено кралство)	Манчестърска академия	54
ППР	Гимназия „Матия Антун Релкович“, Славонски брод (Хрватия)	Гимназия „Матия Антун Релкович“, Славонски брод (Хрватия)	52
ППР	Министерство на председателството на съвета на министрите (португалското правителство) (Португалия)	Programa Escolhas (Програма „Избор“)	66
ППР	Мрежа за обучение по предприемачество (NFTE) (Белгия)	Професионално ниво в сферата на предприемачеството и предприемаческите умения	80
ППР	Португалия – ANESPO; Обединено кралство – Колеж на Norton Radstock и Университет на Bath Spa; Дания – Бизнес колеж „Niels Brock“; Румъния – Център за развитие и иновации в образованието (TEHNE); Испания – SEBANC; Европейски форум за техническо и професионално образование и обучение (EfVET) (Португалия, Обединено кралство, Дания, Румъния, Испания)	Проект „Life 2“ – „Обучение на обучаващите“	70
ППР	Бизнес училище, Руан (Франция)	Иновации в предприемаческата педагогика	72
ППР	Tknika, филиал на подотдела по професионално образование и обучение и учене през целия живот на отдела по образование, езикова политика и култура на баското правителство (Испания – Баска автономна област)	Tknika – Иновационен център за професионално образование и обучение и учене през целия живот	78
ППР	Абърдийнски университет (Обединено кралство – Шотландия)	„Преподавателят по предприемачество“ – двудневен семинар	86
ППР	Университет на Турку/ехнологичен университет на Lappeenranta (Финландия)	Виртуална учебна среда YVI за обучение по предприемачество	58
ППР	Valnalon (Испания)	Признаване и развитие на предприемаческата практика при подготовката на учители (Проект „ADEPTT“)	62
ППР	Zespół szkół technicznych w mikołowie (Полша)	„Да на компетентностите, не на стереотипите“	56
ППР	Zöld Kakas Líceum (Унгария)	Изграждане на мрежи с бизнес общността	76

Онлайн списанието **ENTERPRISE & INDUSTRY MAGAZINE** (http://ec.europa.eu/enterprise/magazine/index_en.htm) отразява теми, свързани с МСП, иновациите, предприемачеството, единния пазар на стоки, конкурентоспособността и опазването на околната среда, индустриалните политики в различни сектори и др.

Печатното издание на списанието се публикува три пъти в годината. Можете да се абонирате за списанието онлайн (http://ec.europa.eu/enterprise/magazine/print-edition/subscription/index_en.htm) и да го получавате на френски, немски, испански или италиански по пощата без пощенски разходи.

Europe Direct е услуга, предназначена да ви помогне да намерите отговори на въпросите, които си задавате за Европейския съюз.
Единен безплатен номер (*): 00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Информацията, както и повечето обаждания са безплатни (възможно е обажданията от мрежата на някои оператори, от обществени телефони или от хотели да бъдат таксувани).

Служба за публикации

ISBN 978-92-79-30905-2

9 789279 309052